

RAPORT

Chișinău
2025

DISCURSUL DE URĂ ȘI INSTIGARE LA DISCRIMINARE

în spațiul public și în mass-media din Republica
Moldova în cadrul perioadei electorale pentru alegerile
prezidențiale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2024 și
referendumul republican constituțional din
20 octombrie 2024

Perioada de monitorizare: 20 august – 20 noiembrie 2024

Promo-LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Autoare:

Irina Corobcenco

A contribuit:

Alexandru Postica

Monitori (oare):

Adriana Novac, Alina Dodon, Ion Bambuleac, Maria Toma, Marina Borș și Mihaela Ciobanu

Coordonatoare de ediție:

Olga Manole

Design grafic și machetare:

Marina Bejenari

SE DISTRIBUIE GRATUIT.

Raportul de monitorizare a fost realizat de Asociația Promo-LEX. Conținutul raportului reflectă exclusiv opinia și poziția autorilor și a Asociației Promo-LEX.

Atenție! În textul raportului de monitorizare se regăsesc expresii licențioase, discriminatorii și denigratoare, care reprezintă citate din discursurile publice și articolele media monitorizate. Prezentarea acestora în forma originală este esențială pentru raportul de față. Asociația „Promo-LEX” nu poartă răspundere pentru conținutul acestor expresii.

CUPRINS

ABREVIERI ȘI ACRONIME	3
SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE	8
METODOLOGIE	9
EVOLUȚII ȘI REACȚIILE AUTORITĂȚILOR FAȚĂ DE DISCURSUL DE URĂ.....	11
Evoluții la nivel internațional	11
Evoluții la nivel național	12
Reacțiile autorităților	14
DINAMICA ȘI TENDINȚELE DISCURSULUI DE URĂ.....	22
Dinamica și tendințe generale	22
Autori și grupuri afectate	25
MANIFESTAREA DISCURSULUI DE URĂ	29
Discursul de ură și intoleranța generată de către competitori electorali și politicieni	29
Discursul de ură și intoleranța îndreptată împotriva competitorilor electorali și a politicienilor.....	32
Discursul de ură și intoleranța îndreptată împotriva altor grupuri	37
Discursul de ură la TV și în media online.....	42
CONCLUZII ȘI CONSTATĂRI	45
RECOMANDĂRI	48
BIBLIOGRAFIE.....	50

ABREVIERI ȘI ACRONIME

etc. - et cetera

mun. – municipiu, municipii

pct. – punct, puncte

ș.a. – și altele

ANRCETI - Agenția Națională pentru Reglementarea în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației

APCE - Adunarea Parlamentară a Consiliului European

CA - Consiliul Audiovizualului

CC – Codul contravențional al Republicii Moldova

CCSCD - Centrul pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării

CDONU - Consiliul pentru Drepturile Omului al Națiunilor Unite

CDORI - Comisia drepturile omului și relații interetnice

CE – Codul electoral al Republicii Moldova

CEC - Comisia Electorală Centrală

CERI - Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței

CP – Codul penal al Republicii Moldova

CpE - Consiliul pentru egalitate

CS – Cancelaria de Stat a Republicii Moldova

CSE – Comisia pentru Situații Excepționale

CSMA – Codul serviciilor media audiovizuale

IGP - Inspectoratul General al Poliției

INI - Inspectoratul Național de Investigații

IP – inspectorat de poliție

LGBTQI+ - lesbiene, gay, bisexuale, transgen, queer, intersex

MAI – Ministerul Afacerilor Interne

MEC - Ministerul Educației și Cercetării

MMPS – Ministerul Muncii și Protecției Sociale

NATO – Alianța Tratatului Atlanticului de Nord

OAP – Oficiul Avocatului Poporului

PAS – partidul politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”

PCRM - partidul politic „Partidul Comuniștilor din Republica Moldova”

PG - Procuratura Generală

PN - partidul politic „Partidul Nostru”

Promo-LEX - Asociația „Promo-LEX”

PSRM - partidul politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”

RRC – referendumul republican constituțional

SIS - Serviciul de Informații și Securitate

STI – Serviciul Tehnic de Informații

Teleradio-Moldova - Instituția Publică Compania „Teleradio-Moldova”

TV – post (uri) de televiziune

UE – Uniunea Europeană

SUMAR EXECUTIV

Context

Campania electorală pentru alegerile prezidențiale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2024 și cea pentru referendumul republican constituțional (RRC) din 20 octombrie 2024 au fost precedate de mai multe proteste organizate de către fermieri¹, dar și de către reprezentanții partidului politic „ȘOR” scos în afara legii² în 2023. În același timp, aceste alegeri s-au desfășurat, inclusiv în baza unui cadru legal care sancționează utilizarea discursului de ură și/sau instigare la discriminare, precum și instigarea la acțiuni violente pe motive de prejudecată. Procesul electoral a fost afectat de ingerințe externe, finanțare ilicită a campaniilor și coruperea alegătorilor³.

Datele⁴ monitorizării din cadrul alegerilor locale generale din 2023, realizate de Asociația „Promo-LEX” (Promo-LEX) au evidențiat faptul că tendința de intensificare a discursului de ură va fi vizibilă odată cu începerea perioadei electorale și îi va avea ca autori, în principal pe competitorii electorali și politicieni. Aceleași date, au arătat că rețelele de socializare și aplicațiile mobile vor rămâne printre sursele principale de răspândire a discursului de ură în perioadele electorale. Astfel, metodologia de monitorizare a discursului de ură și instigarea la discriminare, în contextul alegerilor prezidențiale și a RRC, a urmărit analiza și evaluarea nivelului de utilizare, precum și nivelul de sancționare a discursului de ură prin prisma mai multor indicatori.

Metodologie

Metodele de cercetare care stau la baza metodologiei de monitorizare sunt analiza documentelor, analiza cantitativă și calitativă și observația directă. Acestea au permis constatarea principalelor evoluții legislative în domeniul nediscriminării și al discursului de ură care au avut loc în perioada dintre raportul de monitorizare din anul 2023 și prezentul document. De asemenea, metodele de cercetare au implicat colectarea datelor cu privire la reacția autorităților față de cazurile de discurs de ură, instigare la discriminare sau alte forme de manifestare a intoleranței. Chestionarul de monitorizare ca instrument al analizei cantitative și calitative a permis nu numai colectarea datelor, ci și cercetarea tendințelor de manifestare a discursului de ură în spațiul public și în mass-media în perioada electorală.

Scopul monitorizării: Analiza și evaluarea gradului de utilizare și sancționare a discursului de ură și instigare la discriminare în contextul alegerilor prezidențiale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2024 și cea pentru RRC din 20 octombrie 2024.

Perioada de monitorizare: 20 august – 20 noiembrie 2024.

Grupul-țintă al monitorizării: Competitorii electorali și persoane active care pot influența opinia alegătorilor, inclusiv dar fără a se limita la politicieni, reprezentanții cultelor religioase, mass-media locală și națională și media online.

Limitări ale monitorizării: Discursul de ură se manifestă în spații și surse diferite, având o acoperire largă și complexă. Acest lucru impune anumite limitări în procesul de monitorizare. Resursele umane limitate a determinat selectarea unui număr exact de surse supuse monitorizării în baza unor criterii. Procesul de monitorizare nu a inclus și surse mai puțin cunoscute și/sau urmărite care au publicat și/sau răspândit discurs de ură. Datele cu privire la

¹ TV8, [Stire](#) „/VIDEO/ Anul 2024, anul protestelor zgomotoase ale fermierilor. Pe final, în stradă au ieșit și profesorii, ultima accesare: 24 ianuarie 2025.

² Curtea Constituțională a Republicii Moldova, [Hotărârea nr. 10](#) din 19.06.2023 privind controlul constituționalității Partidului Politic „Șor”, ultima accesare: 24 ianuarie 2025.

³ Coaliția pentru Alegeri Libere și Corecte, [Comunicat de presă](#) din 6 noiembrie 2024, ultima accesare: 24 ianuarie 2025.

⁴ Asociația Promo-LEX, [Raport de monitorizare](#) „Discursul de ură și instigare la discriminare în spațiul public și în mass-media din Republica Moldova în cadrul perioadei electorale pentru alegerile locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, anul 2024, ultima accesare: 24 ianuarie 2025.

audiința cazurilor identificate în cadrul emisiunilor televizate nu pot fi determinate, iar datele privind vizibilitatea cazurilor în media online pot fi stabilite doar dacă aceste informații sunt publicate de sursele online. În acest sens, datele colectate în procesul de monitorizare nu au pretenția de a oferi un tablou absolut sau complet cu privire la fenomenul discursului de ură.

Raportul de monitorizare este structurat în trei capitole și conține un set de constatări formulate în baza datelor monitorizării. Acestea din urmă fundamentează recomandările adresate actorilor relevanți cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii discursului de ură, cum ar fi Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova, Inspectoratul General al Poliției (IGP), Procuratura Generală (PG), Consiliul Audiovizualului (CA), Consiliul pentru egalitate (CpE), Comisia Electorală Centrală (CEC) et cetera (etc.).

Primul capitol prezintă succint principalele evoluții de reglementare a discursului de ură la nivel internațional și național, precum și date cu privire la acțiunile întreprinse de autoritățile publice în vederea prevenirii, combaterii și/sau sancționării cazurilor de discurs de ură.

În martie și octombrie 2024, Adunarea Parlamentară a Consiliul Europei (APCE) a adoptat Rezoluția nr. 2543 (2024) cu privire la libertatea de exprimare și libertatea de asociere a persoanelor lesbiene, gay, bisexuale, transgen, intersex (LGBTI) din Europa și Rezoluția nr. 2576 (2024) cu privire la prevenirea și combaterea violenței și discriminării împotriva femeilor lesbiene, bisexuale și queer din Europa. Din cei cinci reprezentanți ai Republicii Moldova în APCE, niciunul nu a participat la adoptarea acestora. În același timp, în campania electorală din toamna anului trecut, al doilea cel mai des vizat de discurs de ură a fost grupul reprezentat de persoanele LGBTQI+ (57 de cazuri din 244 de cazuri identificate). Un grup de deputați au înregistrat proiectul de lege nr. 186 din 18 iunie 2024 care își propune să instituționalizeze discriminarea persoanelor LGBTQI+.

Numărul plângerilor în adresa autorităților publice este în scădere față de alegerile locale generale din 2023. Inspectoratul General al Poliției a înregistrat o singură plângere și o singură autosesizare privind presupusa încălcare a prevederilor art. 52, alin. (3) Cod contravențional al Republicii Moldova (CC). În același timp, Centrul de Informare „GENDERDOC-M” a trimis spre informare IGP 10 cazuri de discurs de ură îndreptate împotriva persoanelor LGBTQI+ din 16 identificate și analizate. Asociația Promo-LEX a publicat în rapoartele intermediare ale Misiunii de Observare date despre 19 cazuri de discurs de ură cu un nivel mai înalt de gravitate.

În acest sens, Promo-LEX recomandă Parlamentului Republicii Moldova să asigure o participare activă a reprezentanților Republicii Moldova în cadrul activităților APCE, inclusiv în perioada campaniilor electorale. De asemenea, să nu avizeze proiectele de lege care promovează discriminarea, inclusiv proiectul de lege nr. 186 din 18 iunie 2024, asigurând că inițiativele legislative nu contravin Constituției, prevederilor Convențiilor și Pactelor internaționale la care Republica Moldova este parte și principiului respectării drepturilor omului.

Guvernul Republicii Moldova, Promo-LEX continuă să recomande, să elaboreze o strategie complexă pentru prevenirea și combaterea discursului de ură cu implicarea organelor de drept și a altor instituții relevante (de exemplu, IGP, PG, CA, CpE etc.) pentru a facilita urmărirea contravențională și penală a discursului de ură și perfecționarea mecanismelor de sancționare a acestuia. De asemenea, IGP să aplice mecanismul de autosesizare în raport cu cazurile de discurs de ură identificate de organizațiile societății civile și publicate în spațiul public, și documentarea acestora conform procedurilor interne.

Cel de-al doilea capitol cuprinde date cantitative cu privire la tendințele discursului de ură, autorii acestui tip de discurs, criteriile care au stat la baza discursurilor de ură identificate în perioada electorală, grupurile afectate etc.

Discursul de ură este folosit, preponderent de către persoanele de sex masculin (162 de cazuri) și cele cu vârsta cuprinsă între 35-50 de ani (97 de cazuri). În același timp, a crescut numărul persoanelor cu vârsta mai mare de 50 de ani care au făcut uz de acest tip de discurs (58 de cazuri). Persoanele cu vârsta cuprinsă mai mare de 50 de ani au fost mai des ținta discursului de ură. În comparație cu perioada 2018-2019, în contextul alegerilor din toamna anului trecut, discursul de ură a fost răspândit, în special, prin intermediul rețelelor de socializare (75 de cazuri) și aplicațiile mobile (78 de cazuri). Pentru prima oară, din 2018, criteriul „opinie” a devansat criteriile „sex”, „gen”, „orientare sexuală” și „identitate de gen”. Pe de altă parte, persoanele LGBTQI+ (57 de cazuri) și femeile (54 de cazuri) continuă să fie printre cele mai des vizate grupuri de discurs de ură, prin promovarea de prejudecăți și stereotipuri homofobe și de gen, prin discursuri homofobe și sexiste, justificarea și instigarea la discriminare și/sau violență.

Promo-LEX recomandă Guvernului Republicii Moldova să dezvolte și să implementeze periodic campanii de sensibilizare și de informare cu privire la discursul de ură și consecințele acestuia la nivel național, în mediul online și offline, cu implicarea tuturor actorilor instituționali relevanți (IGP, PG, Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS), Ministerul Educației și Cercetării (MEC) etc.), autorităților de drepturile omului (CpE și Oficiul Avocatului Poporului (OAP)), organizații ale societății civile și instituții mass-media. Inspectoratului General al Poliției, Promo-LEX recomandă să promoveze mecanismul existent de sesizare a Poliției cu privire la cazurile de discurs de ură și/sau instigare la discriminare, conform prevederilor CC, în rândul publicului larg, pe parcursul întregului an și în special înainte și în timpul campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 2025.

Cel de-al treilea capitol prezintă date cantitative și calitative cu privire la formele de manifestare a discursului de ură în spațiul public și în mass-media din Republica Moldova. Acest capitol aduce în atenție cazuri de discurs de ură și alte forme de manifestare a intoleranței identificate în perioada de monitorizare.

În perioada de monitorizare, competitorii electorali și/sau politicienii care au utilizat cel mai des discursul de ură au fost Vladimir Voronin (17 cazuri), Alexei Lungu (12 cazuri) și Vasile Bolea (9 cazuri). Printre cei care au fost vizați într-un număr mai mare de discursurile de ură au fost Maia Sandu (56 de cazuri), Alexandr Stoianoglo (13 cazuri) și Oazu Nantoi (șase cazuri). Discursul de ură împotriva acestora a avut și forme cu un nivel înalt de gravitate. De exemplu, au fost identificate cazuri de justificare și/sau instigare la acțiuni violente, cu lichidare fizică, a anumitor politicieni și competitori electorali.

Din 2018 până în prezent, discursul de ură îndreptat împotriva persoanelor LGBTQI+ nu s-a redus ca intensitate, iar unele campanii electorale s-au construit, având ca țintă persoanele LGBTQI+ în mod direct. În același timp, promovarea neasumării respectării și neacceptării persoanelor LGBTQI+ este parte din retorica electorală a reprezentanților diverselor partide politice, în special cele de stânga și de centru – stânga. Comparativ cu alegerile prezidențiale din 2020, numărul cazurilor de discurs de ură îndreptate împotriva a trei grupuri etnice a crescut: românii/vorbitorii de română, rușii/vorbitorii de rusă și găgăuzii/vorbitorii de găgăuză. Dacă în alegerile prezidențiale din 2020, au fost identificate între unul și trei cazuri îndreptate împotriva acestor grupuri, în alegerile prezidențiale din 2024 și a RRC, numărul a crescut. De exemplu, în cazul românilor/vorbitorilor de română acesta a ajuns la 12 cazuri.

În acest sens, Promo-LEX recomandă IGP să organizeze, în parteneriat cu CEC și CA sesiuni de informare a competitorilor electorali și ai reprezentanților partidelor politice cu privire la prevederile legislației naționale cu accent pe prevederile Codului contravențional (art. 52, alin. (3) și art. 70/1 CC), sesizarea corectă a instituțiilor cu atribuții în domeniul combaterii acestuia. De asemenea, Promo-LEX recomandă competitorilor electorali, politicienilor și partidelor politice să adopte poziții clare și ferme față de cazurile de discurs de ură, indiferent de grupul țintă vizat, în special în perioada campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 2025. În același

timp, acești actori să realizeze activități periodice de instruire pentru membrii de partid, în special pentru cei care sunt desemnați candidați pentru funcții electivă și comunicatori cu privire la discursul de ură, sexism, rasism, homofobie și alte forme de manifestare a intoleranței.

INTRODUCERE

Din 2018 până în prezent, datele monitorizărilor, realizate de Promo-LEX, au confirmat faptul că fenomenul discursului de ură și instigare la discriminare are o prezență constantă în spațiul public, în mass-media și în mediul online. Odată cu modificarea CC și Codului penal (CP) în 2022⁵, autoritățile naționale au obținut pârghii legale pentru sancționarea acestui fenomen. Curtea Constituțională a atras atenția asupra „efectului nociv, într-o societate democratică, al discursurilor caracterizate de ură și al afirmațiilor discriminatorii, indiferent de sursa acestora, existente deopotrivă în luările de cuvânt publice din perioada electorală și în materialele electorale.”⁶ Astfel, monitorizarea atât a nivelului de utilizare a discursului de ură și instigare la discriminare, cât și a nivelului de sancționare a acestuia este un proces necesar pentru înțelegerea tendințelor de manifestare a fenomenului, precum și a acțiunilor ce trebuie să fie întreprinse pentru prevenirea și sancționarea eficientă.

Iată de ce, scopul raportului de monitorizare este analiza și evaluarea nivelului de utilizare și sancționare a discursului de ură și instigare la discriminare în contextul alegerilor prezidențiale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2024 și RRC din 20 octombrie 2024 din Republica Moldova. Principalele obiective ale raportului de monitorizare se referă la a) analiza nivelului de utilizare a discursului de ură de către competitorii electorali și simpatizanții acestora și participării la RRC; b) analiza nivelului de utilizare a discursului de ură și instigare la discriminare de către politicieni, reprezentanții cultelor religioase, mass-media locală și națională și media online; c) analiza nivelului de documentare și sancționare a cazurilor de discurs de ură și instigare la discriminare în contextul cazurilor identificate de societatea civilă; d) analiza nivelului de utilizare a mecanismelor naționale de apărare împotriva discursului de ură și instigare la discriminare de către victimele acestuia și e) identificarea problemelor și dificultăților în reacționarea proptă și sancționarea discursului de ură și instigare la discriminare.

Raportul de monitorizare este structurat în trei capitole. *Primul capitol* prezintă succint principalele evoluții de reglementare a discursului de ură la nivel internațional și național, precum și date cu privire la acțiunile întreprinse de autoritățile publice în vederea prevenirii, combaterii și/sau sancționării cazurilor de discurs de ură. Același capitol arată dinamica acțiunilor autorităților din ultimii șapte ani, în context electoral. *Cel de-al doilea capitol* cuprinde date cantitative și calitative cu privire la tendințele discursului de ură, autorii acestui tip de discurs, criteriile care au stat la baza discursurilor de ură identificate în perioada electorală și grupurile afectate. *Capitolul trei* prezintă date cantitative și calitative cu privire la competitorii electorali și politicienii care fie au utilizat discursul de ură, fie au fost vizați de acest tip de discurs, dar și modul în care competitorii electorali și/sau partidele politice s-au raportat la mecanismele gestionate de aceste autorități. De asemenea, acest capitol include date cantitative cu privire la manifestarea discursului de ură în media online și la posturile de televiziune (TV).

Constatările și concluziile din ultima parte a raportului de monitorizare oferă o înțelegere extinsă a setului de recomandări formulate în adresa Parlamentului și Guvernului Republicii Moldova, IGP, PG, CA, CpE, CEC și a altor actori-cheie în domeniul prevenirii și combaterii discursului de ură.

⁵ În martie 2022 au intrat în vigoare modificările propuse prin Legea nr. 73/2022 la Codul contravențional (completarea art. 52, alin. (3). Agitația electorală), iar în iulie 2022 au intrat în vigoare modificările aduse Codului contravențional și Codului penal (în special, introducerea motivelor de prejudecată ca agravantă, completarea art. 346 CP Incitarea la acțiuni violente pe motive de prejudecată, introducerea art. 70/1 CC – instigare la discriminare pe motive de prejudecată).

⁶ Curtea Constituțională a Republicii Moldova, [Hotărâre nr. 226e/2024](#) din 28 noiembrie 2024 cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor și la validarea mandatului de Președinte al Republicii Moldova, pct. 112, pag. 28, ultima accesare: 24 ianuarie 2025.

METODOLOGIE

Metodologia de monitorizare include descrierea evoluțiilor legislative în domeniul nediscriminării și al discursului de ură care au fost înregistrate în perioada dintre raportul de monitorizare din anul 2023 și prezentul document. De asemenea, metodologia conține o analiză a acțiunilor întreprinse de autorități față de cazurile de discurs de ură, instigare la discriminare sau alte forme de manifestare a intoleranței, tendințele de manifestare a discursului de ură în spațiul public și în mass-media în perioada electorală în contextul alegerilor prezidențiale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2024 și RRC din 20 octombrie 2024.

Scopul monitorizării: Analiza și evaluarea gradului de utilizare și sancționare a discursului de ură și instigare la discriminare în contextul alegerilor prezidențiale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2024 și a RRC din 20 octombrie 2024.

Pentru analiza activității autorităților publice centrale și a organelor de drept au fost solicitate informațiile de rigoare prin intermediul cererilor de acces la informație depuse la IGP, PG, CA, Serviciul de Informații și Securitate (SIS), CEC, CpE, OAP, Agenția Națională pentru Reglementarea în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI), Cancelaria de Stat (CS), Centrul pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării (CCSCD) și Inspectoratul Național de Investigații (INI). Tendințele privind dinamica, autorii discursului de ură, criteriile care au stat la baza discursurilor de ură etc. au fost analizate în baza informațiilor colectate în cadrul procesului de monitorizare în spațiul public, în mass-media din Republica Moldova și în mediul online.

Perioada de monitorizare: 20 august – 20 noiembrie 2024

Monitorizarea a fost realizată de către șapte monitori. Cazurile identificate au fost raportate în baza chestionarului de monitorizare. Chestionarul cuprinde o serie de categorii necesare pentru măsurarea și analiza datelor generale, cum ar fi: data publicării cazurilor raportate, categoria de surse, numărul de vizualizări și distribuiri, numărul de preluări și altele (ș.a.). Chestionarul cuprinde și rubrici relevante pentru analiza nemijlocită a modului de manifestare a discursului de ură și a intoleranței, cum ar fi: criteriul care a stat la baza discursurilor de ură, sexul și vârsta autorilor, grupurile afectate etc.

Grupul – țintă al monitorizării: Competitorii electorali și persoanele active care pot influența opinia alegătorilor, inclusiv, dar fără a se limita la politicieni, funcționari publici din cadrul administrației publice centrale sau locale, mass-media locală și națională și media online.

Strategia de selectare a surselor de monitorizat: Instituțiile media au fost selectate în baza informațiilor cu privire la audiență și a sondajelor de opinie, dar și a reprezentării geografice. În baza datelor publicate de CEC, au fost monitorizate discursurile publice ale competitorilor electorali înscriși în cursa electorală pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, precum și ai reprezentanților partidelor politice înregistrate în calitate de participanți la RRC cu opțiunea „Da” sau „Nu”. Liderii politici au fost selectați în baza datelor privind notorietatea și încrederea publicului, prezentate de companiile sociologice, prezența mediatică a acestora și rezultatele monitorizărilor anterioare realizate de Promo-LEX. Canalele de Telegram au fost selectate în baza criteriilor a) numărul de urmăritori, b) dinamica numărului de urmăritori, c) numărul vizualizărilor a materialelor publicate și d) numărul de menționări în alte canale de Telegram.

Canalele de TikTok au fost selectate în baza criteriilor a) conținutul este dedicat utilizatorilor din Republica Moldova, b) conținutul este publicat în limbile română și rusă, c) numărul de vizualizări (popularitate) și d) utilizarea Hashtag-urilor relevante, de exemplu: #Moldova. Acestea au fost monitorizate în baza unui soft creat de compania ProLEX SRL în parteneriat cu Promo-LEX. Soft-ul a fost aplicat în regim de testare în perioada 20 septembrie – 20 octombrie 2024. Monitorizarea a 518 canale de TikTok a fost realizată în mai multe etape: a) stocare video; b) extragere audio; c) transcriere; d) procesare video; e) verificarea conformității și f) tratarea încălcărilor.

LISTA SURSELOR MONITORIZATE

MASS MEDIA ONLINE	TV	TELEGRAM
1. www.jurnal.md	1. Moldova 1	1. Bloknotmoldova
2. www.protv.md	2. Pro TV	2. Rusputnikmd
3. www.tv8.md	3. Jurnal TV	3. krujka md
4. www.tuk.md	4. Național 4	4. CălinLive
5. www.gagauzinfo.md	5. GRT TV	5. Morari.news
6. www.nokta.md	6. TVN	6. Index
7. www.esp.md	7. SOR TV	7. Trech kitch
8. www.nordnews.md	8. TVC21	8. Insider md
9. www.noi.md	9. Canal 5	9. Md-krot
10. www.unimedia.md	10. Exclusiv TV	10. Mdtimeneews
11. www.deschide.md		11. Kpmoldova
12. www.timpul.md		12. Stefan iii cel mare
13. www.md.kp.media.md		13. Fluieras
14. www.telegraph.md		14. Romania ru
15. www.point.md		15. Ivanovna
16. www.realitatea.md		16. Găgăuzia 24
17. www.point.md		17. Casadenebuni
18. www.ortodox.md		18. Aifmoldova
19. www.moldovacrestina.md		
20. www.aparatorul.md		

Limitări ale monitorizării: Discursul de ură se manifestă în spații și surse diferite, având o acoperire largă și complexă. Acest lucru impune anumite limitări în procesul de monitorizare. Procesul de monitorizare nu a inclus și surse mai puțin cunoscute și/sau urmărite care au publicat și/sau răspândit discurs de ură. Datele cu privire la audiența cazurilor identificate în cadrul emisiunilor televizate nu pot fi determinate, iar datele privind vizibilitatea cazurilor în media online pot fi stabilite doar dacă aceste informații sunt publicate de sursele online. În acest sens, datele colectate în procesul de monitorizare nu au pretenția de a oferi un tablou absolut sau complet cu privire la fenomenul discursului de ură.

Abordarea teoretică și practică: Pentru analiza și interpretarea datelor a fost utilizată o abordare extinsă a conceptului de „discurs de ură”, care include definițiile juridice din legislația națională și internațională, și concepte conexe, precum instigare la discriminare pe motiv de prejudecată, injurie pe motiv de prejudecată, discurs sexist, homofob, rasist, amenințare pe motiv de prejudecată, incitare la violență, susținerea ideologiilor bazate pe superioritatea unui grup, defăimarea și insulta publică bazate pe deprecierea sau denigrarea unui grup și promovarea publică a intoleranței. În vederea uniformizării limbajului, raportul operează cu noțiunea generică de „discurs de ură”.

EVOLUȚII ȘI REACȚIILE AUTORITĂȚILOR FAȚĂ DE DISCURSUL DE URĂ

Acest capitol cuprinde principalele evoluții ale reglementării discursului de ură la nivel internațional și ale cadrului legal și politicilor publice la nivel național, înregistrate din momentul publicării ultimului raport de monitorizare⁷ din anul 2024 până la data elaborării documentului de față. De asemenea, capitolul prezintă acțiunile întreprinse de autoritățile publice în vederea prevenirii utilizării discursului de ură, precum și a sancționării acestuia conform prevederilor din legislația națională în perioada de monitorizare.

Evoluții la nivel internațional

Organizația Națiunilor Unite

În iulie 2024, Consiliul pentru Drepturile Omului al Națiunilor Unite a adoptat o rezoluție⁸ prin care a reiterat necesitatea condamnării folosirii discursului de ură, atât online, cât și offline. Conform rezoluției, acest tip de discurs este utilizat pentru a provoca inclusiv violența politică și ar putea constitui o încercare de restricționare a participării diferitor grupuri de persoane, în special în ceea ce privește procesele decizionale. Astfel, CDONU a invitat statele membre să promoveze, să protejeze, să respecte și să asigure exercitarea deplină a dreptului la libertatea de opinie și de exprimare, atât online, cât și offline. De asemenea, a fost recomandat ca statele membre să ia toate măsurile necesare pentru a preveni abuzurile dreptului la libertatea de opinie și de exprimare, inclusiv prin asigurarea unei legislații naționale relevante.

Consiliul Europei

În martie 2024, APCE a adoptat rezoluția⁹ prin care a atras atenția asupra faptului că discursul de ură împotriva persoanelor LGBTI este folosit, deseori, în scopuri politice, iar liderii politici au datoria de a preveni și combate discursul de ură, indiferent de motivația din spatele acestuia. Astfel, APCE a solicitat partidelor politice să combată discursul de ură și să adere la principiile și regulile Cartei partidelor politice europene pentru o societate nerasistă și incluzivă¹⁰.

Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (CERI) a adoptat, în iulie 2024, Raportul privind Republica Moldova¹¹ în urma celui de al șaselea ciclu de monitorizare. Conform acestuia, CERI recomandă încurajarea personalităților publice, cum ar fi funcționarii de nivel înalt, politicienii și liderii religioși, economici și comunitari să adopte o poziție proptă, fermă și publică împotriva exprimării discursurilor de instigare la ură rasială și față de persoanele LGBTI. De asemenea, este recomandat ca acești actori să reacționeze la orice astfel de exprimare prin mesaje puternice de combatere și să promoveze înțelegerea între comunități, inclusiv prin exprimarea solidarității cu cei vizați de acest tip de discurs¹².

⁷ Asociația „Promo-LEX”, [Raport de monitorizare](#): „Discursul de ură și instigare la discriminare în spațiul public și în mass-media din Republica Moldova în contextul alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023”, 2024, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

⁸ Consiliul pentru drepturile omului al Națiunilor Unite, [Rezoluția A/HRC/56/L.12](#) cu privire la promovarea și protejarea tuturor drepturilor omului, drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale, inclusiv a dreptului la dezvoltare din 5 iulie 2024, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

⁹ Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, [Rezoluția 2543 \(2024\)](#) cu privire la libertatea de exprimare și libertatea de asociere a persoanelor LGBTI din Europa din 17 aprilie 2024, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

¹⁰ Idem, pct. 11, pag. 3, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

¹¹ Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței, [Raportul privind Republica Moldova](#), al șaselea ciclu de monitorizare, adoptat pe data de 2 iulie 2024, publicat pe data de 12 noiembrie 2024, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

¹² Idem, pct. 48, pag. 17, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

Pe data de 3 octombrie 2024, APCE a adoptat o rezoluție¹³ prin care solicită statelor membre să adopte o politică zero-toleranță față de discursul de ură și infracțiunile motivate de prejudecată îndreptate împotriva persoanelor LGBTI și să intensifice măsurile de combatere a urii față de acestea, din mediul online¹⁴. De asemenea, APCE a cerut statelor membre să finanțeze programe educaționale și culturale care promovează respectul pentru diversitate și combaterea stereotipurilor sexiste și discursului de ură care sunt îndreptate împotriva persoanelor LGBTI, inclusiv a femeilor LBQ¹⁵.

Uniunea Europeană

La începutul anului 2024, Parlamentul European a adoptat o rezoluție cu privire la includerea discursului de incitare la ură și a infracțiunilor motivate de prejudecată în lista infracțiunilor incriminate de Uniunea Europeană¹⁶. Parlamentul European a invitat statele membre să colaboreze pentru a adopta o decizie cu privire la extinderea listei infracțiunilor incriminate de Uniunea Europeană.

În mai 2024, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene au adoptat Directiva privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice¹⁷. Directiva incriminează partajarea neconsensuală de imagini intime, urmărirea cibernetică, hărțuirea cibernetică și incitarea cibernetică la ură sau violență. Directiva, de asemenea, conține, norme detaliate privind măsurile de asistență și protecție pe care statele membre ar trebui să le ofere victimelor. Incitarea cibernetică la violență sau ură, conform articolului (art.) 10 al Directivei, poate fi pasibilă de aplicarea unei pedepse cu închisoarea cu maximum de cel puțin un an. Conform art. 8 al Directivei, incitarea cibernetică la violență sau la ură se referă la

faptele comise cu intenție care constau în incitarea la violență sau la ură împotriva unui grup de persoane sau a unui membru al unui astfel de grup, definit prin referire la gen, prin diseminarea publică de materiale care conțin astfel de incitări, prin intermediul TIC.

Evoluții la nivel național

În martie 2024, CA a prezentat soft-ul¹⁸ creat pentru monitorizarea conținuturilor audiovizuale din știri, emisiuni de dezbateri, talk-show-uri și alte tipuri de programe. Pe data de 14 iunie 2024, CA a aprobat Metodologia de monitorizare¹⁹ a programelor audiovizuale cu caracter electoral. Aceasta include câțiva indicatori specifici cu privire la discursul de ură și instigarea la discriminare ce trebuie să fie analizați la etapa de monitorizare a dezbaterilor electorale, precum și a publicității electorale.

Pe data de 18 iunie 2024, în Parlamentul Republicii Moldova a fost înregistrat proiectul de lege nr. 186 pentru aprobarea Concepției politicii naționale pentru păstrarea și consolidarea valorilor

¹³ Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, [Rezoluția 2576 \(2024\)](#) cu privire la prevenirea și combaterea violenței și discriminării împotriva femeilor lesbiene, bisexuale și queer din Europa din 13 septembrie 2024, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

¹⁴ *Idem*, pct. 8.5, pag. 2, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

¹⁵ *Idem*, pct. 10.3, pag. 3, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

¹⁶ Parlamentul European, [Rezoluția P9_TA\(2024\)0044](#) referitoare la includerea discursului de incitare la ură și a infracțiunilor motivate de ură în lista infracțiunilor incriminate de UE din 18 ianuarie 2024, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

¹⁷ Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene, [Directiva \(UE\) 2024/1385](#) privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice din 14 mai 2024, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

¹⁸ Consiliul Audiovizualului, [Comunicat de presă](#) din 12 martie 2024, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

¹⁹ Consiliul Audiovizualului, [Decizia nr. 166](#) din 14 iunie 2024 cu privire la aprobarea Metodologiei de monitorizare a programelor audiovizuale cu caracter electoral, ultima accesare: 13 ianuarie 2025.

spirituale și morale tradiționale în Republica Moldova²⁰. Proiectul de lege a fost înregistrat de un grup de deputați, și anume Irina Lozovan, Marina Tauber, Petru Jardan, Reghina Apostolova și Vadim Fotescu. Proiectul de lege propune acțiuni pentru combaterea „ideologiei distructive” care se referă la „influența ideologică și psihologică asupra cetățenilor” și care duce la „impunerea unui sistem de idei și valori străine poporului moldovenesc și distructive pentru societate”. Printre acțiunile propuse sunt:

- păstrarea, consolidarea și promovarea valorilor tradiționale ale familiei (inclusiv protecția instituției căsătoriei ca uniune între un bărbat și o femeie cu capacitate de exercițiu);
- asigurarea unei politici de adopție în exclusivitate pentru familiile în căsătorie legală sau persoane heterosexuale;
- neadmiterea oricăror intervenții medicale de schimbare de gen;
- neadmiterea indicării în orice acte oficiale a oricărui alt gen decât cel masculin sau feminin;
- interzicerea întrunirilor care au drept scop promovarea valorilor netradiționale, propaganda relațiilor sexuale de același gen, incestului, adopțiilor de către perechi netradiționale sau de către o persoană neheterosexuală, intervențiilor medicale legate de schimbarea de gen sau altor acțiuni care contravin concepțiilor de gen;
- neadmiterea difuzării publice, prin orice mijloace a informațiilor care promovează valorile netradiționale, propaganda relațiilor sexuale de același gen etc.

Proiectul de lege a fost dezbătut în cadrul Comisiei drepturile omului și relații interetnice (CDORI) și a fost susținut de doi membri din șase. În consecință, conform Coraportului CDORI²¹ expunerea pe marginea proiectului de act normativ rămâne la latitudinea plenului Parlamentului. Până în prezent, inițiativa legislativă nu a fost examinată în plen.

Pe data de 25 iulie 2024, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat în lectura a II-a, proiectul de lege nr. 199²² pentru modificarea Legii nr. 20 privind prevenirea și combaterea criminalității informatice. Modificările noi includ principiile care trebuie să fie respectate la emiterea ordinului de sistare a accesului la o pagină web sau de eliminare a conținutului online la sursă (art. 4¹), precum și criteriile privind sistarea accesului la o pagină web ce cuprinde informații destinate și utilizate pentru pregătirea sau comiterea infracțiunilor sau privind eliminarea la sursă a conținutului online ce cuprind informații în acest sens (art. 4²). Afișarea sau distribuirea informației în vederea săvârșirii infracțiunii de hărțuire sexuală (art. 173 CP) reprezintă unul dintre aceste criterii.

Pe data de 31 iulie 2024, CEC a aprobat particularitățile reflectării²³ în mass-media a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și RRC din 20 octombrie 2024. Conform acestora, pe parcursul campaniei electorale, în programele audiovizuale, altele decât cele prevăzute la art. 90, alin. (2) din Codul electoral (CE), pot fi utilizate imagini ce reprezintă culte religioase sau părți componente ale acestora, persoane oficiale străine, instituții de stat sau autorități publice din străinătate, organizații internaționale dacă acestea nu îndeamnă la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitare la discriminare, la violență publică.

²⁰ Parlamentul Republicii Moldova, [Proiect de lege nr. 186](#) din 18 iunie 2024 pentru aprobarea Concepției politicii naționale pentru păstrarea și consolidarea valorilor spirituale și morale tradiționale în Republica Moldova, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

²¹ Parlamentul Republicii Moldova, Comisia pentru drepturile omului și relații interetnice, [Coraport](#) din 17 iulie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

²² Parlamentul Republicii Moldova, [Proiect de lege nr. 199](#) din 26 iunie 2024 pentru modificarea Legii nr. 20 din 3 februarie 2009 privind prevenirea și combaterea criminalității informatice, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

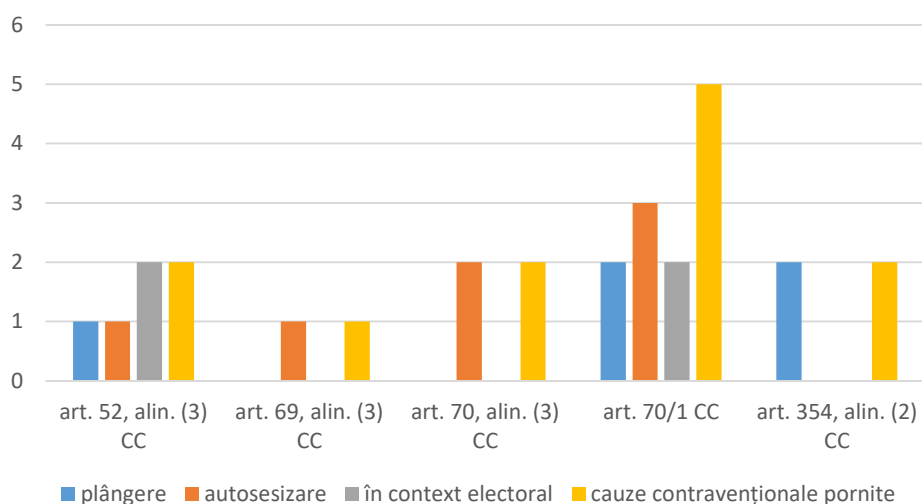
²³ Comisia Electorală Centrală, [Hotărâre nr. 2660](#) din 31.07.2024 cu privire la particularitățile reflectării în mass-media a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și referendumului republica constituțional din 20 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

Reacțiile autorităților

Inspectoratul General al Poliției

În perioada 20 august – 20 noiembrie 2024, IGP a înregistrat 12 plângeri și autosesizări privind potențiale cazuri de discurs de ură²⁴. Dintre acestea, o plângere și o autosesizare cu privire la comiterea contravenției prevăzute de art. 52, alin. (3) CC au fost înregistrate în perioada 20 septembrie – 20 noiembrie 2024. În ambele cazuri au fost pornite dosare contravenționale, iar la data de 13 decembrie 2024, cauzele se aflau în proces de examinare. Alte două plângeri privind încălcarea art. 70/1 CC în contextul alegerilor prezidențiale și a RRC au fost înregistrate în perioada 20 august – 20 noiembrie 2024 (a se vedea Figura 1). Într-un caz a fost aplicată amendă, iar celelalte au fost trimise în instanța de judecată. Dinamica plângerilor privind potențiale cazuri de discurs de ură în context electoral este în scădere față de alegerile locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, dar în creștere față de alegerile prezidențiale din 1 (15) noiembrie 2020 (a se vedea Figura 3). Majoritatea plângerilor au fost depuse de către bărbați (patru din cinci).

Figura 1. Numărul plângerilor/autosesizărilor înregistrate de Inspectoratul General al Poliției (20 august – 20 noiembrie 2024)

Procuratura Generală

În perioada 20 august – 20 noiembrie 2024, conform datelor Serviciului Tehnologii Informaționale (STI)²⁵, a fost înregistrată o plângere cu privire la o presupusă încălcare a prevederilor art. 346 CP. Conform PG²⁶, plângerea nu s-a referit la un act de instigare la acțiuni violente pe motiv de prejudecată în contextul alegerilor prezidențiale și/sau RRC.

Consiliul Audiovizualului

În perioada 20 august – 20 noiembrie 2024, CA a înregistrat trei contestații²⁷ privind potențiale cazuri de admitere a discursului de ură și/sau instigare la discriminare în serviciile media audiovizuale. Două dintre acestea au fost depuse de către competitori electorali la funcția de Președinte al Republicii Moldova (Renato Usatîi și Natalia Morari), iar o contestație a fost depusă de către un participant la RRC (partidul politic „Partidul Comuniștilor din Republica Moldova” (PCRM)).

²⁴ Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Serviciul Tehnologii Informaționale, Scrisoare nr. 8/6-2V-440/24 din 13 decembrie 2025.

²⁵ *Ibidem*

²⁶ Procuratura Generală, Scrisoare nr. 11-10d/25-416 din 3 februarie 2025.

²⁷ Consiliul Audiovizualului, Scrisoare nr. 2243 din 28 noiembrie 2024.

Pe data de 26 septembrie 2024, Instituția Publică Compania „Teleradio-Moldova” (Teleradio-Moldova) a solicitat²⁸ competitorului electoral, Renato Usatîi, excluderea sintagmei „... eu sunt pentru interzicerea propagandei LGBT în școli” din mesajul audio de promovare electorală trimis pentru difuzare serviciului media audiovizual „Radio Moldova”, conform timpilor acordați concurenților electorali cu titlu gratuit. Prin contestația din 27 septembrie 2024, Renato Usatîi, a solicitat CA să sancționeze Teleradio-Moldova pentru încălcarea prevederilor Codului serviciilor media audiovizuale (CSMA) privind obligația de a respecta prevederile art. 90, alin. (1) și (4) CE. Consiliul Audiovizualului a analizat contestația depusă și a solicitat aviz consultativ de la CpE. Consiliul Audiovizualului a reținut din avizul CpE faptul că sintagma „... eu sunt împotriva propagandei LGBT în școli” constituie incitare la discriminare pe criteriu de orientare sexuală și intră sub incidența art. 11, alin. (2), lit. a) din CSMA. Consiliul Audiovizualului a decis respingerea contestației²⁹.

Contestația competitorului electoral, Natalia Morari, s-a referit la buletinul de știri al Pro TV din 16 octombrie 2024, în care o parte a mesajului electoral al acesteia a fost difuzat cu sunetul distorsionat, pe fundalul unei „melodii ironice”. În opinia Nataliei Morari acest lucru a făcut ca mesajul „să fie greu de înțeles pentru telespectatori”, a „subminat credibilitatea” și „a avut scopul de a ridiculiza discursul și de a-l transforma într-o batjocoră”. Natalia Morari a solicitat CA să constate încălcarea admisă de ÎCS „PRO DIGITAL” SRL, să oblige furnizorul de servicii media să rectifice știrea prin redactarea sunetului și excluderea melodiei ironice și să aplice sancțiuni conform prevederilor CSMA. Consiliul Audiovizualului a analizat contestația și a constatat încălcarea art. 13, alin. (5), lit. a) CSMA (nerespectarea rigorii și acurateței în redactarea și prezentarea știrilor). În același timp, CA a atras atenția asupra faptului că obligarea furnizorului de servicii media de a rectifica știrea depășește atribuțiile Consiliului Audiovizualului. Astfel, CA a decis sancționarea cu avertizare publică a ÎCS „PRO DIGITAL” SRL³⁰.

Pe data de 30 septembrie 2024, CA a recepționat contestația PCR, remisă de CEC conform competenței, prin care a solicitat sancționarea Teleradio-Moldova pentru refuzul³¹ de a difuza mesajul electoral³². Consiliul Audiovizualului a reținut următoarele citate: „Conducători ai Moldovei de felul celor pe care-i avem în ultimii ani – lipsiți de competență, de gândire logică și rațională, de talent iar pe lângă asta și corupți – Țara noastră n-a avut niciodată.” și „Primul scop al acestui referendum este de a obține cu orice preț alegerea din nou în calitate de președinte a acestei țări, care nu s-a realizat ca președinte de țară.” Consiliul Audiovizualului a atras atenția că punctul (pct.) 113 din Regulamentul privind reflectarea alegerilor de către instituțiile mass-media, invocat de Teleradio-Moldova, nu este relevant. În opinia membrilor CA sintagma „Conducători ai Moldovei” nu poate să fie echivalată cu cea de „subiecți electorali”. În cazul afirmației „... alegerea din nou în calitate de președinte a acestei țări, care nu s-a realizat ca președinte de țară” este necesară o distincție între „aprecierea dată de către autorul contestației exercitării funcției oficiale deținută de către Președintele Republicii Moldova și calitatea sa de concurent electoral”. Consiliul Audiovizualului a decis că citatele nu sunt parte componentă a programului electoral și deci nu corespund pct. 40 din același regulament, conform căruia „timpul de antenă acordați gratuit sunt utilizați exclusiv pentru expunerea programelor electorale în cadrul emisiunilor de promovare electorală”. Astfel, CA a decis respingerea contestației PCR³³.

În perioada 20 august – 20 noiembrie 2024, CA a inițiat două controale privind respectarea legislației electorale și audiovizuale de către 19 servicii media audiovizuale de televiziune³⁴ care

²⁸ Instituția Publică Compania „Teleradio-Moldova”, [Știre](#) din 27 septembrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

²⁹ Consiliul Audiovizualului, [Decizia nr. 244](#) din 2 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

³⁰ Consiliul Audiovizualului, [Decizia nr. 266](#) din 23 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

³¹ Instituția Publică Compania „Teleradio-Moldova”, [Comunicat](#) din 25 septembrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

³² Partidul Comuniștilor din Republica Moldova, [Spot electoral](#), ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

³³ Consiliul Audiovizualului, [Decizia nr. 243](#) din 2 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

³⁴ Consiliul Audiovizualului, Scrisoare nr. 2243 din 28 noiembrie 2024: „Moldova 1”, „TV-Găgăuzia”, „Pro TV Chișinău”, „Canal Regional”, „ATV”, „Exclusiv TV”, „Jurnal TV”, „TVC 21”, „TV8”, „TVR Moldova”, „Cinema 1”, „N4”, „SOR TV”, „Drochia TV”, „Media TV”, „Axial TV”, „TV Elita”, „Studio L” și „R Live TV”.

s-au angajat să reflecte alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și RRC. Aceste controale au urmărit inclusiv modul în care este respectat art. 11, alin. (2), lit. CSMA care interzice „programele audiovizuale susceptibile de a propaga, incita, promova sau justifica ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate e intoleranță sau pe discriminare pe criterii de sex, de rasă, de naționalitate, de religie, de dizabilitate sau de orientare sexuală”. Consiliul Audiovizualului nu a atestat cazuri de admitere a discursului care incită la ură și/sau instigare la discriminare în serviciile media audiovizuale supuse controlului.

De pe data de 20 septembrie 2024, pe durata unei luni de zile, CA a desfășurat campania de alfabetizare informațională online „Informează-te corect. Alege responsabil.”³⁵, prin care a explicat inclusiv ce reprezintă discursul sexist, cum poate fi recunoscut și raportat CA un discurs care incită la ură, precum și ce reprezintă propaganda agresiunii și violenței.

Comisia Electorală Centrală

Codul de conduită privind desfășurarea și reflectarea campaniei electorale, propus de CEC, a fost semnat de către șapte candidați³⁶ din 11 înregistrați la funcția de Președinte al Republicii Moldova și șase formațiuni politice³⁷, participanți la RRC, din 15 înregistrați. De asemenea, Codul de conduită a fost semnat de către o instituție mass-media, Teleradio-Moldova. Comisia Electorală Centrală sau consiliile electorale de circumscripție municipale/raionale nu a fost sesizate despre încălcarea Codului de conduită de către semnatarii acestuia, însă a fost sesizată cu privire la presupuse mesaje de ură în conținutul unor materiale de agitație electorală.

Comisia Electorală Centrală a înregistrat două contestații și patru sesizări din partea reprezentantului concurentului electoral, Alexandr Stoianoglo, a reprezentantului partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate” (PAS), a Asociației Obștești „Sufletul și Inima Moldovei” și a Direcției de poliție a mun. Chișinău și Inspectoratul de Poliție Soroca. Alexandr Stoianoglo a contestat conținutul a două materiale de agitație electorală ale PAS care, în opinia acestuia, reprezintă „un fals, denigrator și instigare la ură”. În ambele cazuri, Alexandr Stoianoglo a solicitat ca CEC să remită Ministerului Afacerilor Interne (MAI) materialele acumulate și constatările în vederea examinării acestora prin prisma prevederilor art. 52, alin. (3) CC. Comisia Electorală Centrală a remis contestația înregistrată pe data de 26 octombrie 2024³⁸, nu și pe cea din 1 noiembrie 2024³⁹. Cea dintâi, se referea la un material de agitație electorală, distribuit în spațiu public (blocuri de locuit), pe data de 25 octombrie, în care au fost incluse următoarele mesaje:

„STOIANOGLO – UN OM SLAB, UN OM CONTROLAT”

„Bandiții fugari vor profita de un președinte slab ca să revină, să pună mâna pe țară, să se răzbune pe toți care le stau în cale și să facă haos.”

„Bandiții vor vinde Moldova cui dă mai mult și vor pune țara noastră pe tavă pentru războiul Rusiei în Ucraina.”

„Stoianoglo nu va fi respectat nici în Vest, nici în Est.”

³⁵ Consiliul Audiovizualului, [Anunț](#) cu privire la lansarea campaniei „Informează-te corect. Alege responsabil.”, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

³⁶ Comisia Electorală Centrală, Scrisoare nr. CEC-8/6871 din 16 decembrie 2024: Alexandr Stoianoglo, Maia Sandu, Irina Vlah, Ion Chicu, Tudor Ulianoschi, Natalia Morari și Victoria Furtună.

³⁷ Comisia Electorală Centrală, Scrisoare nr. CEC-8/6871 din 16 decembrie 2024: Partidul Politic „Partidul Verde Ecologist”, Partidul Politic „MIȘCAREA RESPECT MOLDOVA”, Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”, Partidul Politic „Partidul Reîntregirii Naționale ACASĂ”, Partidul Politic „Partidul Social Democrat European” și Partidul Politic „Mișcarea Alternativa Națională”.

³⁸ Alexandr Stoianoglo, candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova, [Contestație](#) înregistrată de CEC cu nr. CEC_10Apr/11 din 26 octombrie 2024.

³⁹ Alexandr Stoianoglo, candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova, [Contestație](#) înregistrată de CEC cu nr. CEC_10Apr/12 din 1 noiembrie 2024.

Sesizarea Asociației Obștești „Sufletul și Inima Moldovei” s-a referit la presupuse mesaje xenofobe și discriminatorii transmise prin intermediul unor materiale video de către „activiști ai partidului de guvernare”. Conform sesizării, materialele au avut un conținut care reprezentau îndemnuri explicite de a nu vota un candidat pe criterii etnice⁴⁰. Comisia Electorală Centrală a declarat sesizarea ca fiind inadmisibilă pe motiv că reprezentantul acesteia nu a revendicat o încălcare directă a unui drept electoral personal conform art. 17 din Codul administrativ⁴¹.

Inspectoratul General al Poliției a sesizat CEC cu privire la două dintre materialele de agitație electorală ale PCRМ privind RRC. Sesizarea Direcției de poliție a mun. Chișinău al IGP⁴² s-a referit la presupusa încălcare a prevederilor art. 9 din Legea 62 cu privire la publicitate prin materialul de agitație electorală „Moldova e în pericol: Poporului îi va fi răpit pământul.” al PCRМ⁴³. Comisia Electorală Centrală a admis conexarea sesizării Direcției de poliție a mun. Chișinău cu sesizarea PAS⁴⁴ pe marginea a două materiale de agitație electorală, inclusiv cel sesizat de Poliție, calificat de către reprezentanta PAS ca fiind „manipulare a opiniei publice în alegeri, instigarea la ură și propagarea fricii în rândul populației”. Materialele de agitație electorală au inclus mai multe mesaje, printre care:

„UE ÎNSEAMNĂ RĂZBOI. UE = NATO. Prin aderarea la UE, țara noastră își va pierde statutul de neutralitate. Moldovenii vor muri în punctele fierbinți sub steagurile NATO.”

„UE ÎNSEAMNĂ PROPAGANDA LGBT. UE impune o ideologie a toleranței față de LGBT. În grădinițe se va vorbi despre schimbarea de sexe. Pe străzile orașelor moldovenești vor avea loc parade gay. Acesta este modul în care Occidentul vrea să ne șteargă valorile tradiționale. SĂ APĂRĂM CONSTITUȚIA ȘI MOLODVA INDEPENDENTĂ, SUVERANĂ ȘI NEUTRĂ!”

Comisia Electorală Centrală a hotărât⁴⁵ că afișul electoral distribuit de PCRМ, prin prisma Legii nr. 62 cu privire la publicitate, CE⁴⁶ (art. 70) și Avizul nr. 1 al Curții Constituționale a Republicii Moldova⁴⁷, nu poate fi admis în campania electorală, fiind contrar normelor. În consecință, CEC a sancționat PCRМ sub formă de avertisment pentru încălcarea prevederilor art. 70 CE, art. 7 și art. 9 Legea nr. 62 cu privire la publicitate și pct. 19 al Regulamentului privind modul de furnizare, distribuție și difuzare a publicității politice, electorale și a mesajelor de interes public⁴⁸.

Cea de a doua sesizare a parvenit din partea Inspectoratului de poliție (IP) Soroca⁴⁹. Prin aceasta, IP Soroca a solicitat CEC să stabilească dacă conținutul materialului de agitație electorală „corespunde adevărului” sau „manipulează populația”. Consiliul Electoral al Circumscripției

⁴⁰ Comisia Electorală Centrală, Scrisoare nr. CEC-8/6871 din 16 decembrie 2024, copie sesizare Andrei Popa, Asociația Obștească „Sufletul și Inima Moldovei” înregistrată de CEC cu nr. CEC-7/17660 din 24 octombrie 2024.

⁴¹ Comisia Electorală Centrală, Scrisoare nr. CEC-8/6871 din 16 decembrie 2024, copie Scrisoare nr. CEC-8/6514 din 31 octombrie 2024.

⁴² Comisia Electorală Centrală, Scrisoare nr. CEC-8/6871 din 16 decembrie 2024, copie Sesizarea Direcției de poliție a mun. Chișinău a IGP nr. 34/20-12783 din 10 octombrie 2024.

⁴³ [Legea 63 din 17.03.2022](#) cu privire la publicitate, ultima accesare: 14 ianuarie 2025.

⁴⁴ Partidul politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”, [Sesizare din data de 14 octombrie 2024](#) înregistrată de CEC cu nr. CEC-10RR/1 din 14 octombrie 2024.

⁴⁵ Comisia Electorală Centrală, [Hotărâre nr. 3127](#) cu privire la sesizarea nr. CEC-10RR/1 din 14 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁴⁶ [Cod nr. 325](#) din 8 decembrie 2022, Codul electoral, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁴⁷ Curtea Constituțională a Republicii Moldova, [Avizul nr. 1](#) din 16 aprilie 2024 privind proiectul de lege pentru modificarea Constituției prin referendum, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁴⁸ Comisia Electorală Centrală, [Regulamentul](#) privind modul de furnizare, distribuție și difuzare a publicității politice, electorale și a mesajelor de interes public, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁴⁹ Comisia Electorală Centrală, Scrisoare nr. CEC-8/6871 din 16 decembrie 2024, copie Sesizarea Inspectoratului de Poliție Soroca nr. 34/4812937 din 7 octombrie 2024.

Electoral raionale Soroca nr. 29 a hotărât că faptul invocat în sesizare nu ține de competența CE⁵⁰.

De asemenea, CEC a propus interzicerea utilizării discursului de ură împotriva funcționarilor electorali de către competitorii electorali prin completarea art. 52, alin. (3) CC. Propunerea a fost trimisă în adresa Ministerului Justiției care a inițiat elaborarea unui proiect de lege pentru modificarea Codului contravențional⁵¹. Această propunere se bazează pe observațiile membrilor CEC din cadrul ședințelor publice. În perioada de monitorizare, CEC nu a înregistrat plângeri sau sesizări din partea funcționarilor electorali cu privire la cazuri de discurs de ură și/sau instigare la discriminare care i-ar fi vizat.

Serviciul de Informații și Securitate

Serviciul de Informații și Securitate nu a informat public despre blocarea unor pagini web, cu toate acestea furnizorii de rețea și/sau servicii de comunicații electronice⁵² au publicat informații conform cărora în perioada 27 septembrie – 25 octombrie, în baza scrisorilor SIS au fost blocate 18 pagini web⁵³ pentru „riscuri la adresa securității naționale”⁵⁴ și răspândirii „știrilor false și a propagandei ruse”⁵⁵, inclusiv în contextul campaniei electorale pentru RRC.

Consiliul pentru egalitate

În perioada 20 august – 20 octombrie 2024, CpE a înregistrat cinci plângeri privind presupuse cazuri de discurs de ură în perioada electorală. O plângere s-a referit la un material de agitație electorală al PCRPM, distribuit în spațiul public din mun. Chișinău. Conform declarației reclamantei, materialul conținea mesaje care instigau la ură împotriva persoanelor LGBT+⁵⁶. Cea de a doua plângere s-a referit la mesaje discriminatorii în raport cu Alexandr Stoianoglo⁵⁷. Acestea promovau ideea precum că Alexandr Stoianoglo nu poate fi ales în funcția de Președinte al Republicii Moldova din cauza originii sale etnice. O altă plângere a vizat mai multe discursuri publicate în rețelele de socializare Facebook și TikTok, cu conotații negative față de grupul etnic – găgăuzi („găgăuz înseamnă trădător de țară”)⁵⁸. O ultimă plângere, examinată de CpE, a fost depusă de către competitorul electoral, Alexandr Stoianoglo. Obiectul acesteia au fost videoclipurile publicate de trei bloggeri (lideri de opinie). Marin Andoni, Radu Dutcovici și Serghey Gandrabur, în Facebook sau TikTok.

„Și fașim noi? Dăm țara pe mâna unui găgăuz? Să trezește Ștefan cel Mare - mai moare odată, să vadă și bardac am făcut noi aișia și pe cine lăsăm noi la conducere. Nu trebuie să ne gândim la asta, oricum moldovenii noștri o să mobilizeze.” (Marin Andoni)

„De satana ista de Stoianoglo, un găgăuz... să trezească Ștefan cel Mare - un moldovean adevărat niciodată nu votează un găgăuz. Găgăuz înseamnă - trădător de țară.” (Radu Dutcovici)

⁵⁰ Comisia Electorală Centrală, Consiliul Electoral al Circumscripției Electorale raionale Soroca nr. 29, [Hotărâre nr. 11/4](#) din 9 octombrie 2024 cu privire la sesizarea Inspectoratului de Poliție, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁵¹ Ministerul Justiției al Republicii Moldova, [Comunicat](#), ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁵² Compania Moldcell, [Comunicare](#) din 25 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁵³ Pagini web blocate: .nuacum.eu; .ng.ru; .ria.ru; .gazetacrimea.ru; .crimea.gov.ru; .crimea.ria.ru; .crimea24tv.ru (*Scrisoarea SIS nr. E/10301 din 25 septembrie 2024*); .moldova24.online; .pwa.moldova24.online; .rutube.ru; .yandex.ru; .dzen.ru (*Scrisoare SIS nr. E/10568 din 2 octombrie 2024*); .moldova24.org; .moldova-24.live; .pwa.moldova-24.live (*Scrisoare SIS nr. E/10772 din 7 octombrie 2024*); .curentmd.com; .novostimd.com (*Scrisoare SIS nr. E/11431 din 18 octombrie 2024*); .yandex.ru (*Scrisoare SIS nr. E/11563 din 24 octombrie 2024*).

⁵⁴ Radio Europa Liberă Moldova, [Știre](#) „SIS blochează mai multe site-uri de știri din Rusia și un portal anti-referendum” din 26 septembrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁵⁵ TV8, [Știre](#) „SIS blochează încă 5 site-uri de propagandă din Rusia: Rutube, Yandex și Dzen sunt pe listă” din 3 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁵⁶ Consiliul pentru egalitate, [Decizia](#) din 24 octombrie 2024 privind cauza nr. 218/24, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁵⁷ Consiliul pentru egalitate, [Decizia](#) din 25 octombrie 2024 privind cauza nr. 229/24, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁵⁸ Consiliul pentru egalitate, [Decizia](#) din 25 octombrie 2024 privind cauza nr. 230/24, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

„Voi alegeți ca țară voastră să fie condusă de un găgăuz, care nici limba noastră nu știe, nu știe cum normal să vorbească pe dânsa, și voi ați vândut pur și simplu votul vostru cu 1000 de lei, vouă nu vă pasă că copiii voștri, nepoții voștri vor pleca peste hotare, nu veți vedea pe nimeni, doar poate rudele voastre la cimitir, veți sta cu ele și veți sta la taifas, pentru că cu așa guvernare, nici un om sănătos la minte nu va vrea să se întoarcă.”⁵⁹. (Serghey Gandrabur)

Declarațiile lui Marin Andoni și Radu Dutcovici au reprezentat și obiectul plângerii depuse de Partidul Liberal Democrat din Moldova⁶⁰. În primul caz, CpE a atras atenția că faptele menționate de către reclamantă, aparent, caracterizează elementele constitutive ale faptei contravenționale prevăzute de art. 50, alin. (2) CC. În celelalte patru cazuri, CpE a conchis că, aparent, există elemente ale contravenției de instigare la discriminare prevăzute de art. 70/1 CC. Consiliul pentru egalitate a remis plângerile spre examinare Direcției de Poliție a mun. Chișinău, conform competenței prevăzute de art. 400, alin. (1) CC. Despre această decizie, CpE a informat⁶¹ și publicul larg, atrăgând atenția că instituția cu atribuții privind documentarea, investigarea și sancționarea cazurilor de discurs de ură și instigare la discriminare în perioada electorală și în afara acesteia este IGP.

De asemenea, pe data de 24 octombrie 2024, CpE a emis un aviz consultativ⁶² la sesizarea IP Comrat al Direcției de Poliție a UTA Găgăuzia al IGP. Aceasta s-a referit la declarațiile vicepreședintelui Comitetului Executiv al Găgăuziei, din cadrul unui miting public din data de 21 septembrie 2024. Consiliul pentru egalitate a analizat declarația acestuia și le-a calificat ca fiind instigare la discriminare pe criteriu de „orientare sexuală”:

«Все мы недавно слушали выступление дебютанта парламента от партии ПАС, Василия Шоймару. Он не просто говорил о том, что наша Митрополия скоро потеряет свою юридическую силу, но и говорил словами европейцев. Этот человек, и ему подобные, и этот старый, лысый, Оазу Нантой, и такие люди, как Майя Санду, пропагандируют ЛГБТ-сообщество, гомосексуализм, понимаете? Гомосятину, нам это не нужно, мы христиане и так умрем. Нашу веру мы с вами никогда не предадим, а защитим. Мы защитим не только веру, но и наши семейные ценности.»

În contextul celui de al doilea tur de scrutin pentru alegerile prezidențiale din 3 noiembrie 2024, CpE a publicat un Apel public⁶³ prin care a îndemnat competitorii electorali și pe susținătorii acestora să utilizeze un discurs public echilibrat. În vederea informării publicului larg, CpE a publicat un comunicat prin care a atras atenția partidelor politice și mass-media asupra recomandărilor rețelei instituțiilor de egalitate din spațiul european – Equinet⁶⁴ privind combaterea discriminării și a discursului de ură în campaniile electorale.

Oficiul Avocatului Poporului

În perioada 20 august – 20 noiembrie, OAP a înregistrat o interpelare⁶⁵ din partea lui Grigore Novac, deputat în Parlamentul Republicii Moldova. Interpelarea s-a referit la faptul că societatea se confruntă „cu un val nemaivăzut în istoria Republicii Moldova a discursurilor de ură, care afectează pacea și coeziunea socială”, iar „autoritățile responsabile pentru menținerea ordinii publice nu întreprind acțiuni legale ferme”. Grigore Novac a solicitat implicarea Avocatului

⁵⁹ Consiliul pentru egalitate, [Decizia](#) din 25 octombrie 2024 privind cauza nr. 234/24, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁶⁰ Consiliul pentru egalitate, [Decizia](#) din 25 octombrie 2024 privind cauza nr. 233/24, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁶¹ Consiliul pentru egalitate, [Comunicat](#) din 29 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁶² Consiliul pentru egalitate, [Aviz consultativ](#) din 24 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁶³ Consiliul pentru egalitate, [Apel public](#) din 22 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁶⁴ Consiliul pentru egalitate, [Comunicat](#) din 30 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁶⁵ Parlamentul Republicii Moldova, Grigore Novac, deputat, Frațiunea Blocul Comuniștilor și Socialiștilor, președintele Comisiei drepturile omului și relații interetnice, Scrisoare din 13 decembrie 2024 a Oficiului Avocatului Poporului, copie a Interpelării G. N. nr. 19 din 28 octombrie 2024.

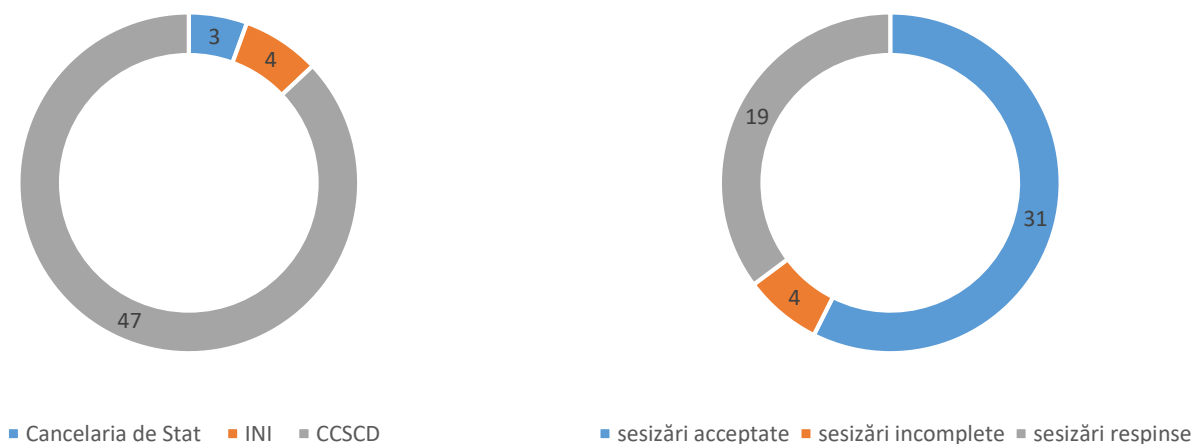
Poporul privind „soluțiile aplicabile pentru stoparea cazurilor de instigare la acțiuni violente pe motive de prejudecată, precum și cele de vătămare a integrității corporale”. Avocatul Poporului a informat că prevederile legale (art. 19, Legea nr. 52 cu privire la Avocatul Poporului⁶⁶) „condiționează intervenția Ombudsmanului în fiecare caz aparte prin soluționarea problemei după manifestarea voinței unilaterale a persoanei care prezumă că i-au fost încălcate drepturile”⁶⁷. De asemenea, Avocatul Poporului a atras atenția că IGP și PG sunt autoritățile cu atribuții de sancționare a discursului de ură.

În perioada 20 septembrie – 3 noiembrie 2024, OAP a publicat două apeluri publice⁶⁸ în vederea încurajării competitorilor electorali și liderilor de opinie să promoveze un discurs public responsabil, cu respectarea principiilor nediscriminării și protecției drepturilor omului.

Agencia Națională pentru Reglementarea în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației a Republicii Moldova

În perioada 20 august – 20 noiembrie 2024, ANRCETI, în calitate sa de punct de contact național cu compania TikTok, a raportat către platforma TikTok 54 de conținuturi (video/foto/user)⁶⁹. Dintre acestea, trei sesizări de la CS, patru de la INI și 47 de la CCSCD. Din cele 54 de conținuturi, un caz s-a referit la mesaj de ură în contextul alegerilor prezidențiale și RRC și a fost sesizat de CCSCD⁷⁰. Sesizările INI s-au referit la conținut jignitor și dezinformare în contextul alegerilor prezidențiale⁷¹ și RRC, iar din cele 47 de sesizări ale CCSCD, 16 s-au referit la dezinformare electorală. În consecință, 31 de sesizări au fost acceptate, iar conținutul a fost șters.

Figura 2. Numărul sesizărilor trimise către platforma TikTok prin intermediul ANRCETI și prelucrate (20 august – 20 noiembrie 2024)

Datele relevă o scădere a numărului de sesizări a autorităților cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii discursului de ură și a discriminării, precum și către cele responsabile de organizarea proceselor electorale (a se vedea Figura 3). Pe de altă parte, numărul cazurilor de

⁶⁶ [Legea nr. 52](#) din 3 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman), ultima accesare: 24 ianuarie 2025.

⁶⁷ Oficiul Avocatului Poporului, Scrisoare din 13 decembrie 2024, copie a Scrisorii nr. 12-6/6-2114 din 7 noiembrie 2024.

⁶⁸ Oficiul Avocatului Poporului, [Poziția publică](#) a Avocatului Poporului privind Campania Electorală pentru referendumul republican constituțional și alegerile prezidențiale în 20 octombrie 2024 din data de 25 septembrie 2024 și [îndemnul](#) Avocatului Poporului (Ombudsman) Cslav Panico în contextul turului doi de alegeri prezidențiale din 26 octombrie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

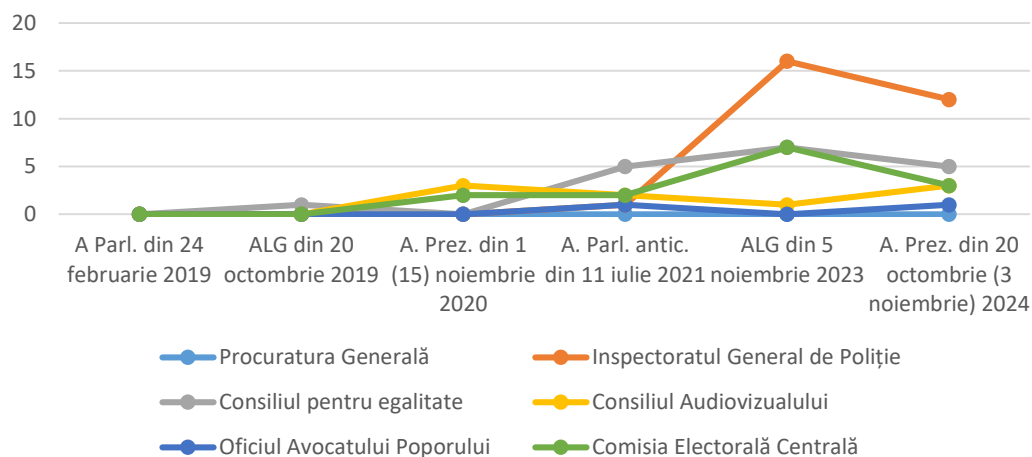
⁶⁹ Agenția Națională pentru Reglementarea în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației a Republicii Moldova, Scrisoare nr. 01-DJAC 1484 din 26 noiembrie 2024.

⁷⁰ Centrul pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării, Scrisoare nr. 40/25 din 29 ianuarie 2025.

⁷¹ Inspectoratul Național de Investigații, Scrisoare nr. 34/18/9-1528 din 18 ianuarie 2025.

autosesizare din partea IGP, deși înregistrează o creștere ușoară, este mult mai mic decât numărul cazurilor identificate și publicate sau transmise spre informare de organizațiile societății civile⁷²

Figura 3. Dinamica înregistrării plângerilor cu privire la cazurile de discurs de ură

⁷² În perioada 20 august – 20 noiembrie 2024, Centrul de Informare „GENDERDOC-M” a identificat 16 cazuri de discurs de ură și a trimis spre informare IGP 10 cazuri dintre acestea (Scrisoare din data de 17 decembrie 2024). În perioada 20 august – 24 octombrie 2024, Asociația Promo-LEX a publicat în rapoartele intermediare ale MO date despre 19 cazuri de discurs de ură cu un nivel mai înalt de gravitate (Asociația Promo-LEX, [Raport nr. 2](#), pp. 50-51, [Raport nr. 3](#), pp. 54-55, [Raport Nr.4](#), pp. 54-56 și [Raport nr. 5](#), pp. 23-25).

DINAMICA ȘI TENDINȚELE DISCURSULUI DE URĂ

Acest capitol conține o analiză a dinamicii și a tendințelor, realizată în baza datelor monitorizării din perioada 20 august – 20 noiembrie 2024. Analiza reflectă date cantitative (numărul de cazuri, autori, vizibilitate etc.) și date calitative ce se referă la modul de manifestare a discursului de ură (tendințe, forme de exprimare etc.). În contextul limitărilor metodologiei (a se vedea secțiunea „Metodologie”), capitolul prezintă o viziune aproximativă a volumului discursului de ură, a persoanelor sau grupurilor care îl folosesc și sunt vizate de acesta.

Dinamica și tendințe generale

În ultimii șapte ani de zile, fenomenul discursului de ură a avut o prezență constantă în spațiul public, în mass-media și în mediul online. Tendințele privind acest fenomen, identificate în perioada 2018-2019, în urma proceselor de monitorizare, au fost reconfirmate în următorii ani. Astfel, datele colectate în perioada 2018-2023, au arătat că fiecare campanie electorală, indiferent dacă au fost alegeri locale sau naționale, a reprezentat un context favorabil pentru utilizarea și răspândirea discursului de ură.

În alegerile prezidențiale din 1 (15) noiembrie 2020, au fost generate, în medie, 4,9 cazuri noi de discurs de ură pe zi. Peste 90% dintre autorii cazurilor identificate au fost bărbați, iar 70% dintre persoanele care au utilizat acest tip de discurs au avut vârsta cuprinsă între 35-50 de ani. Din 448 de cazuri identificate în contextul alegerilor prezidențiale din 2020, 366 de cazuri (aprox. 82%) au avut la bază criteriul „apartenență politică”, 15% - criteriile „sex” și/sau „gen” și 12% - criteriu „dizabilitate”. Cele mai multe cazuri au fost distribuite prin intermediul rețelei de socializare Facebook. Cele 448 de cazuri identificate în contextul alegerilor prezidențiale din 2020 au fost vizualizate de peste 21 de milioane de ori, ceea ce reprezintă 34% din numărul total de vizualizări ale celor peste 2100 de cazuri de discurs de ură în perioada 2018-2023.

În perioada 20 august – 20 noiembrie 2024, Promo-LEX a identificat 328 de cazuri de discurs de ură, instigare la discriminare și alte forme de intoleranță. Dintre acestea, 244 de cazuri s-au manifestat în context electoral: 161 de cazuri în contextul alegerilor prezidențiale, iar 48 de cazuri în contextul RRC (a se vedea Figura 4). Prin comparație cu alegerile prezidențiale din 1 (15) noiembrie 2020, când au fost identificate 448 de cazuri, în perioada de referință numărul cazurilor de discurs de ură a înregistrat o scădere cu peste 40% (a se vedea Figura 5).

Figura 4. Numărul de cazuri de discurs de ură identificate

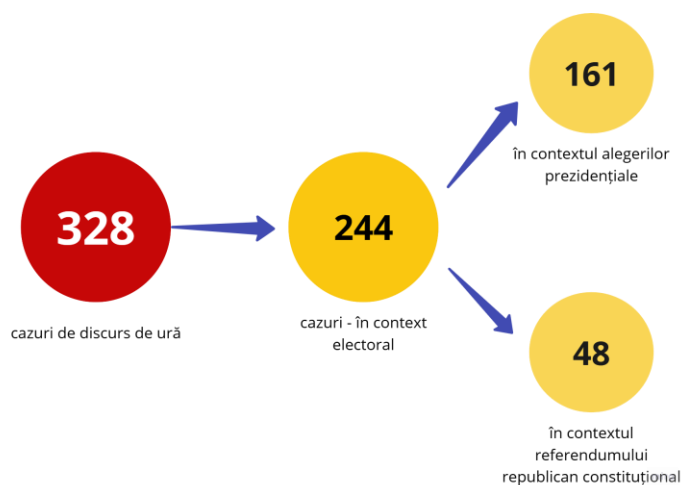
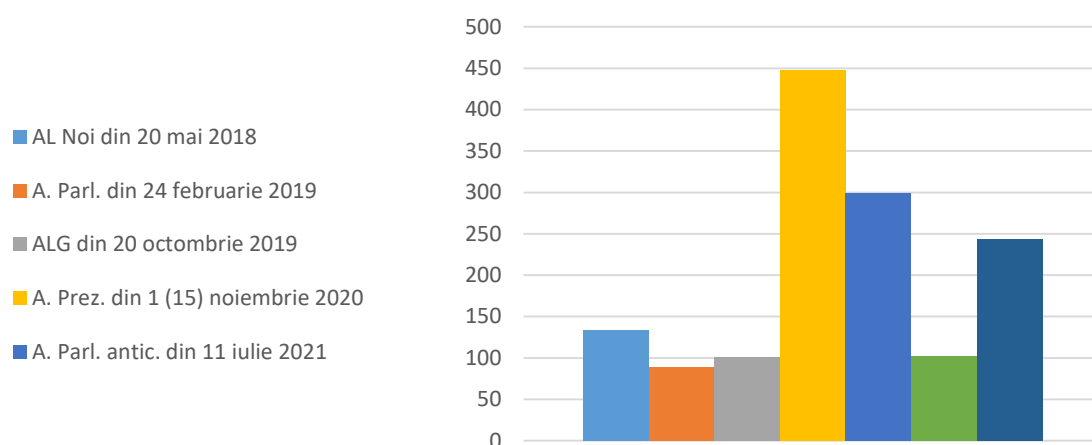
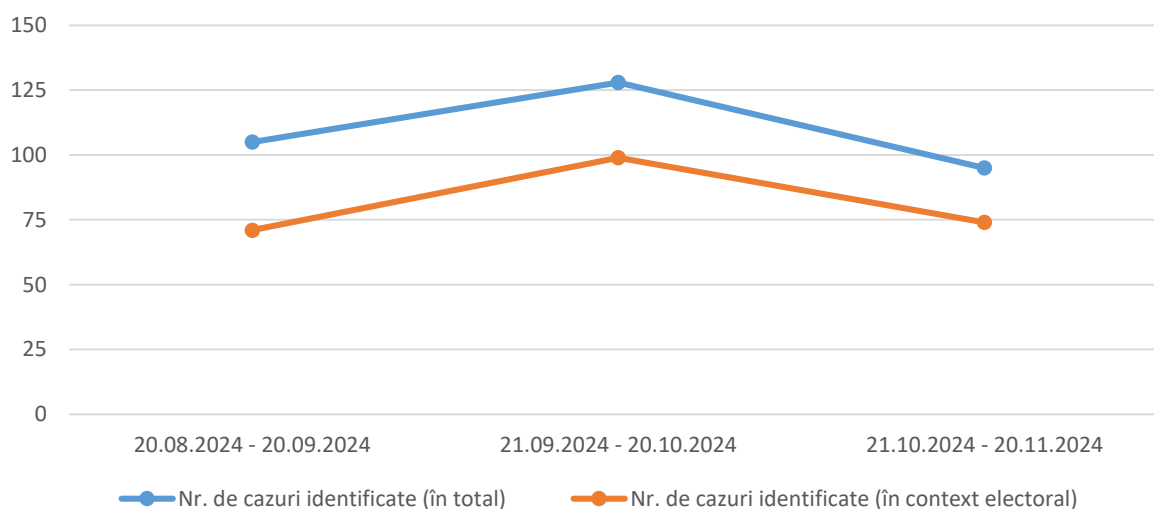

Figura 5. Dinamica discursul de ură în perioade electorale (2018-2024)

Dinamica cazurilor de discurs de ură, în perioada de monitorizare, arată o ascensiune în campania electorală pentru primul tur al alegerilor prezidențiale și a RRC din 20 octombrie 2024. Pe de altă parte, diferența de trei cazuri identificate în context electoral, dintre prima lună de monitorizare și ultima, arată intensitatea mesajelor de ură transmise și susținute în spațiul public sau în mediul online, chiar și după încheierea celui de-al doilea tur de scrutin pentru alegerile prezidențiale (a se vedea Figura 6).

Figura 6. Dinamica discursurilor de ură în funcție de perioada publicării/identificării

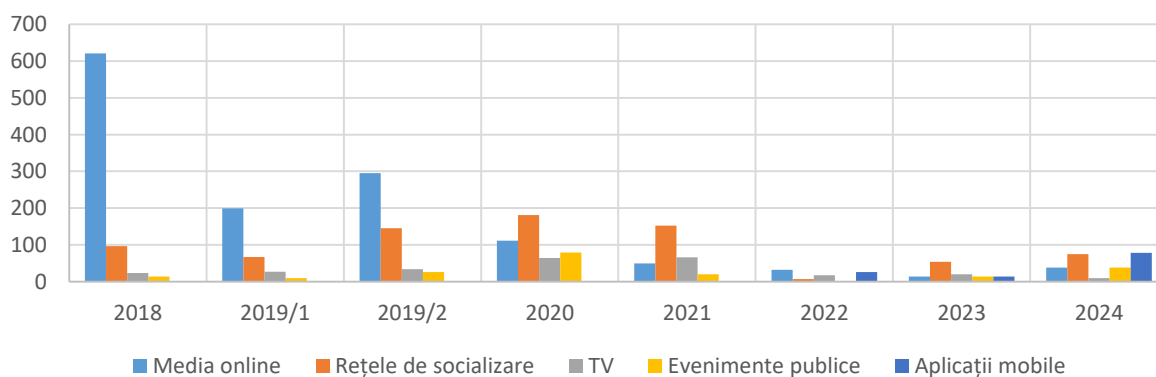

Pentru prima oară, datele monitorizării arată o echilibrare a numărului de cazuri identificate în rețelele de socializare (75 de cazuri) și aplicațiile mobile (78 de cazuri). Acest lucru indică că cele două tipuri de surse prevalează în comunicarea electorală față de mass-media tradițională, așa cum se întâmpla în anul 2018 (a se vedea Figura 7 și Figura 8). Pe de altă parte, acest lucru nu a eliminat comunicarea offline, datele arată că cele mai multe evenimente publice în cadrul cărora au fost identificate discursuri de ură au avut loc în cadrul campaniilor electorale pentru alegerile prezidențiale din 2020 și 2024.

Figura 7. Categoriile generale de surse

Figura 8. Dinamica utilizării surselor în răspândirea discursurilor de ură (2018-2024)

Datele monitorizării arată că Facebook și Telegram prevalează în opțiunile de comunicare politică și electorală, atât a competitorilor electorali și politicienilor, cât și a utilizatorilor online, fie aceștia susținători ai partidelor politice sau nu (a se vedea Figura 9). În perioada 20 septembrie – 20 octombrie 2024, în baza soft-ului, au fost analizate 4608 de conținuturi publicate în TikTok. În 136 de cazuri, soft-ul a marcat conținutul ca „potențial caz de discurs de ură”. Pe de altă parte, 16 din cele 38 de evenimente publice au fost transmise în timp real, prin intermediul platformei YouTube de pe conturile TV ale căror licență de emisie a fost suspendată în decembrie 2022, prin decizia Comisiei pentru Situații Excepționale (TV6 și Primul în Moldova)⁷³, iar ulterior prin retragerea actelor permise pentru domeniul de activitate⁷⁴.

Figura 9. Categoriile speciale de surse

⁷³ Comisia pentru Situații Excepționale, [Dispoziția nr. 54](#) din 16 decembrie 2022, pct. 9, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁷⁴ Consiliul pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională, [Proces-Verbal nr. 7](#) din 24 mai 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

58

Telegram

20

TikTok

Cele 244 de cazuri de discurs de ură identificate în context electoral au fost vizualizate de peste 7 milioane de ori și distribuite de peste 55 de mii de ori. Astfel, în medie, pe zi au fost publicate 2,6 cazuri noi de discurs de ură, iar un caz de discurs de ură a fost vizualizat, în medie, de 32 625 de ori (a se vedea Figura 10). Aceste date au fost colectate în baza informațiilor afișate pe paginile web, rețelele de socializare, platformele online etc. Cazurile identificate au fost distribuite de cel puțin 30 de surse media online prin intermediul paginilor lor web, dar în special ale conturilor din rețelele de socializare și aplicații mobile.

Figura 10. Rezonanța publică

7 960 578

vizualizări

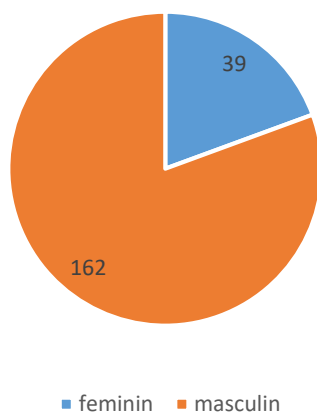
55 296

distribuiri

Autori și grupuri afectate

Datele monitorizării reconfirmă tendința ultimilor șapte ani conform căreia, în majoritatea cazurilor, autorii discursului de ură sunt bărbații (162 de cazuri sau 80%), a se vedea Figura 11. O scădere de 14% comparativ cu alegerile prezidențiale din 2020, când bărbații au utilizat acest tip de discurs în proporție de 94%.

Figura 11. Distribuirea discursului de ură în funcție de sexul autorului

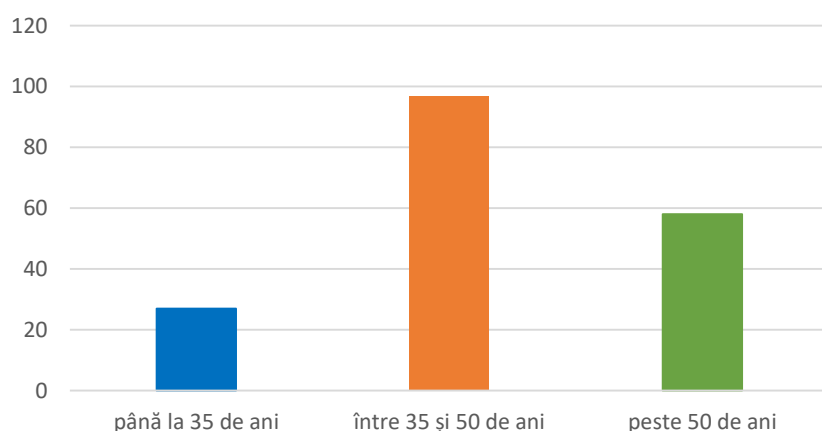

Notă: Datele referitoare la sexul persoanelor care au generat discurs de ură au fost stabilite în baza numărului de cazuri în care această informație a putut fi identificată (201 de cazuri din totalul de 244).

În continuare, persoanele cu vârsta cuprinsă între 35 și 50 de ani (97 de cazuri sau 53%) utilizează într-un număr mai mare discursul de ură (a se vedea Figura 12). O scădere față de alegerile prezidențiale din 2020, când persoanele din aceeași categorie de vârstă au făcut uz de discursul de ură în proporție de peste 70%. Pe de altă parte, a crescut numărul cazurilor în care

autorii cu vârsta mai mare de 50 de ani au utilizat discursul de ură (58 de cazuri sau aprox. 24%), comparativ cu alegerile prezidențiale din 2020 (10%).

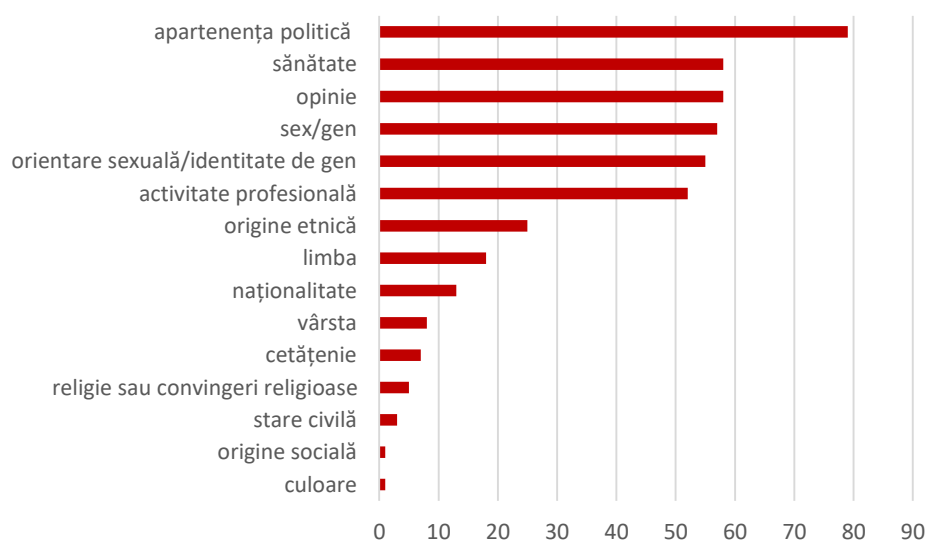
Figura 12. Distribuirea discursului de ură în funcție de vârsta autorului

Notă: Datele referitoare la vârsta persoanelor care au generat discurs de ură au fost stabilite în baza numărului de cazuri în care această informație a putut fi identificată (182 de cazuri din totalul de 244).

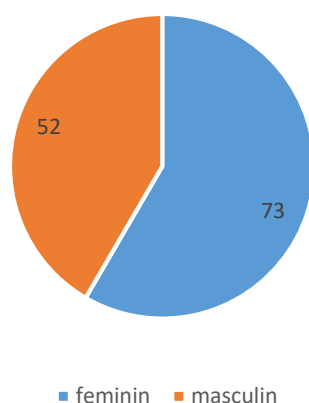
De cele mai multe ori, criteriile „apartenență politică”, „sănătate” și „opinie” au stat la baza discursurilor de ură identificate. Este pentru prima oară, din 2018, când criteriul „opinie” devansează criteriile „sex”, „gen”, „orientare sexuală” și „identitate de gen” (a se vedea Figura 13). Acest criteriu s-a regăsit în cazurile de discurs de ură sau alte forme de manifestare a intoleranței față de persoanele cu o altă opinie politică. Criteriul „sănătate” a fost în lista primelor patru criterii care au stat cel mai des la baza discursurilor de ură în anul 2018, în contextul mai multor evenimente publice (alegerile locale noi din 20 mai 2018, desfășurarea marșului „Fără Frică” și marcarea celor 100 de ani de la Marea Unire). Acest criteriu a revenit în topul listei, în perioada electorală pentru alegerile locale generale din 2023 și s-a menținut și în contextul alegerilor prezidențiale și a RRC din 2024. Criteriul „sănătate” a stat la baza discursurilor de ură care au vizat în special politicienii, membrii și susținătorii partidelor politice, dar care în mod indirect au afectat și alte grupuri de persoane, precum persoanele cu probleme de sănătate mintală, persoanele cu probleme de sănătate psihică, consumatorii de droguri etc.

Figura 13. Criteriile care au stat la baza discursurilor de ură

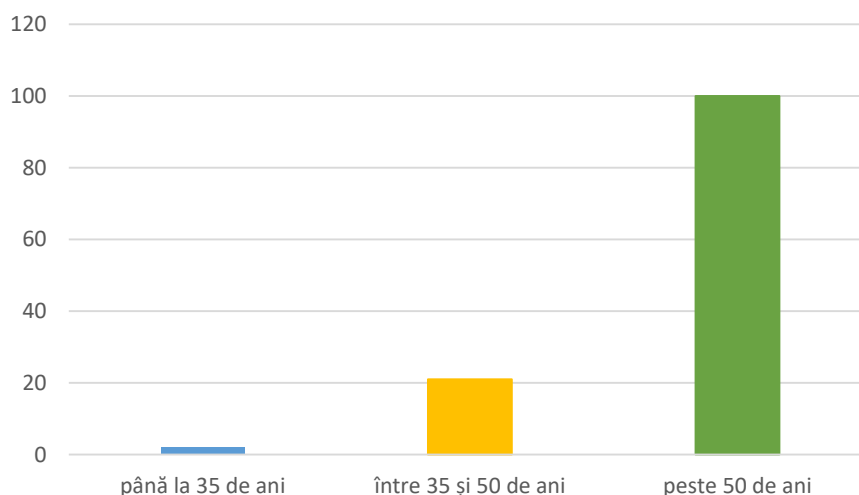
Din cele 125 de cazuri în care sexul persoanei vizate de discursul de ură a putut fi identificat, în 73 de cazuri vizate au fost persoanele de sex feminin (a se vedea Figura 14). În comparație cu alegerile prezidențiale din 2020, când peste 80% din persoanele afectate de discursul de ură au avut vârsta cuprinsă între 35 și 50 de ani, în alegerile prezidențiale din toamna anului trecut, preponderent persoanele cu vârsta mai mare de 50 de ani au fost ținta discursului de ură (100 de cazuri sau 80%), a se vedea Figura 15.

Figura 14. Distribuirea discursului de ură în funcție de sexul persoanei afectate

Notă: Datele referitoare la sexul persoanelor care au fost vizate de discursuri de ură au fost stabilite în baza numărului de cazuri în care această informație a putut fi identificată (125 de cazuri din totalul de 244).

Figura 15. Distribuirea discursului de ură în funcție de vârsta persoanei afectate

Notă: Datele referitoare la vârsta persoanelor care au fost vizate de discursuri de ură au fost stabilite în baza numărului de cazuri în care această informație a putut fi identificată (123 de cazuri din totalul de 244).

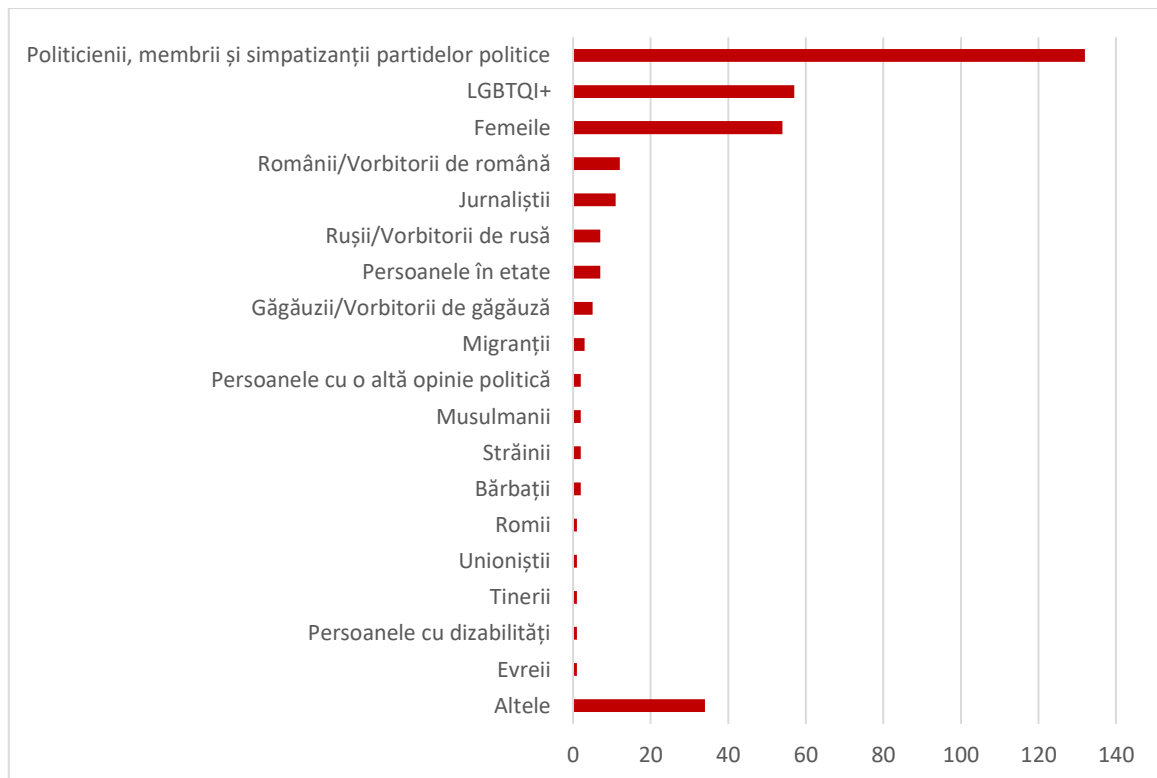
Discursul de ură în perioadele electorale, în continuare este îndreptat, într-un număr mai mare, împotriva politicienilor, membrilor și susținătorilor partidelor politice (132 de cazuri), persoanelor LGBTQI+ (57 de cazuri) și femeilor (54 de cazuri), a se vedea Figura 16. În ciuda

faptului că numărul candidatelor la funcția de Președinte al Republicii Moldova a crescut față de anul 2020, patru din 11 candidați înregistrați, totuși promovarea stereotipurilor și prejudecăților de gen și utilizarea discursului de ură îndreptat, în special, împotriva femeilor politiciene etc. sunt utilizate în mod constant în campaniile electorale și în afara acestora.

În același timp, deși niciun competitor electoral nu s-a declarat deschis ca făcând parte din grupul LGBTQI+, iar problema nerespectării drepturilor persoanelor LGBTQI+ în Moldova nu a fost parte a unui program electoral și nici a dezbaterilor electorale, discursul de ură îndreptat împotriva acestora a fost generat ca parte a strategiilor electorale. Din 2018 până prezent, promovarea neasumării respectării și neacceptării persoanelor LGBTQI+ este parte din retorica electorală a reprezentanților diverselor partide politice, în special cele de stânga și de centru – stânga.

Comparativ cu alegerile prezidențiale din 2020, numărul cazurilor de discurs de ură îndreptate împotriva a trei grupuri etnice a crescut: românii/vorbitorii de română, rușii/vorbitorii de rusă și găgăuzii/vorbitorii de găgăuză. Dacă în alegerile prezidențiale din 2020, au fost identificate între unul și trei cazuri îndreptate împotriva acestor grupuri, în alegerile prezidențiale din 2024 și a RRC, numărul a crescut. De exemplu, în cazul românilor/vorbitorilor de română acesta a ajuns la 12 cazuri.

Figura 16. Grupurile afectate de discurs de ură

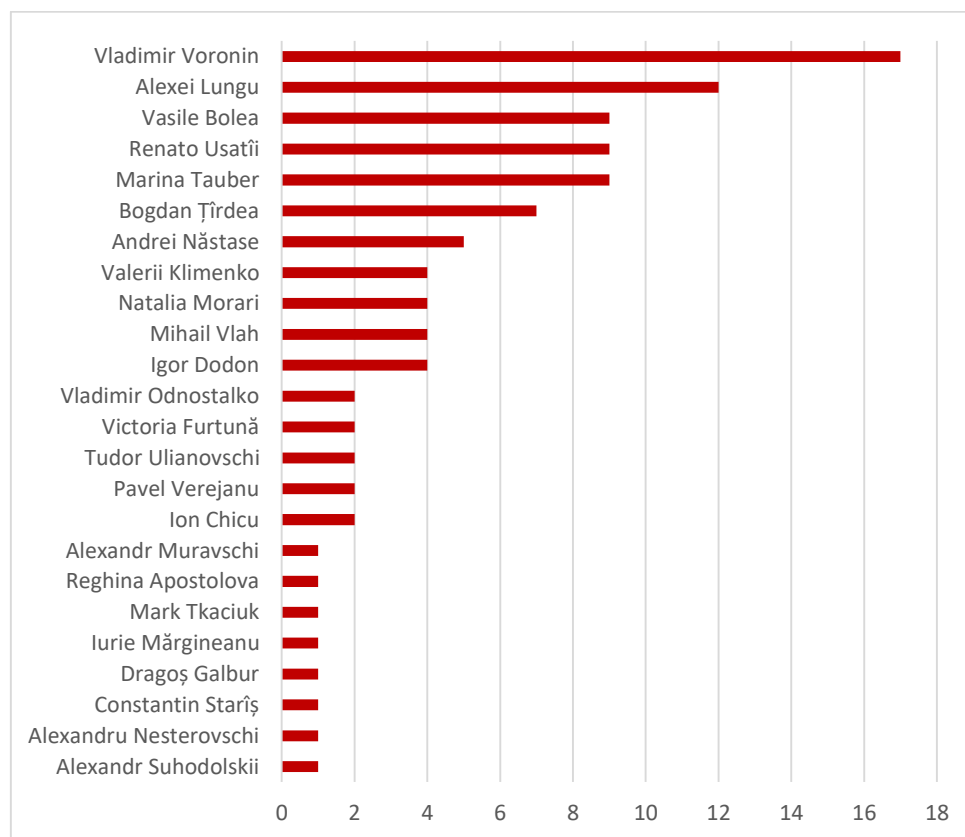
MANIFESTAREA DISCURSULUI DE URĂ

Acest capitol include date cantitative și calitative cu privire la formele de manifestare ale discursului de ură, frecvența cu care competitorii electorali și politicienii au utilizat discursul de ură, reacția moderatorilor emisiunilor TV față de discursurile de ură etc.

Discursul de ură și intoleranța generată de către competitori electorali și politicieni

În perioada de monitorizare, competitorii electorali și politicienii au utilizat discursuri de ură în raport cu contra candidații lor și/sau susținătorii acestora, sau în raport cu alte grupuri sociale, în special cu persoanele LGBTQI+. Discursurile de ură generate de către aceștia au luat forma, în special, a discursurilor homofobe, sexiste și xenofobe, precum și alte forme de promovare a intoleranței. Vladimir Voronin (17 cazuri), Alexei Lungu (12 cazuri) și Vasile Bolea (9 cazuri) au utilizat cel mai des acest tip de discurs (a se vedea Figura 17). Cu toate acestea, PCRM, al cărui președinte este Vladimir Voronin, a anunțat intenția de a propune un proiect de lege pentru înăsprirea sancțiunilor pentru utilizarea discursului de ură.⁷⁵

Figura 17. Competitorii electorali și/sau politicienii care au utilizat discursul de ură

Discursul sexist a crescut în intensitate în campania electorală pentru alegerile prezidențiale din 2024. De cele mai multe ori, cazurile de discurs sexist identificate au avut la bază stereotipuri și prejudecăți de gen care au avut scopul de a denigra și de a transpune persoana vizată într-o poziție de inferioritate determinată de sexul/genul acesteia. De altfel, discursul sexist a fost o constantă și în campania electorală pentru alegerile prezidențiale din 2020. Un astfel de discurs, a fost generat, în cadrul mai multor evenimente publice, de către Vladimir Voronin, deputat din

⁷⁵ Diana Caraman, [Briefing de presă](#) al deputaților partidului politic „Partidul Comuniștilor din Republica Moldova” din 8 noiembrie 2024, min.: 11:11, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

partea Frațiunii Blocul Comuniștilor și Socialiștilor în Parlamentul Republicii Moldova, ex-președintele Republicii Moldova (2001-2009) și președintele PCRM (partid înregistrat ca participant la RRC cu opțiunea „Nu”). În cadrul unui briefing de presă, organizat de către deputații PCRM, Vladimir Voronin, a declarat:

„Vă imaginați, deputații parlamentului nu pot să se adreseze mai mult la Curtea Constituțională.. o недопустимости..., adică atunci hotărăște aceea care voi o numiți președintele republicii și aceea care nu se cheaptână de la Curtea Constituțională – tot недопустимости ca noi să ne adresăm la Curtea Constituțională, ei nici nu citesc Constituția, ele nu știu cu ce se ocupă, că n-au nici bărbați, nici copii, nici nimic, da` se ocupă «черти знают» cu se – o недопустимости вашего обращения...”⁷⁶.

De altfel, evenimentele legate de aderarea mai multor preoți ortodocși și biserici de la Mitropolia Moldovei la Mitropolia Basarabiei⁷⁷ au reprezentat un context favorabil pentru declarații politice și electorale, inclusiv pentru discursuri de ură pe criteriile de „religie sau convingeri religioase”. Un astfel de discurs, a fost transmis de către Vladimir Odnostalko, deputat din partea Frațiunii Blocul Comuniștilor și Socialiștilor în Parlamentul Republicii Moldova, reprezentant al partidului politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova” (PSRM). Acesta a afirmat în cadrul emisiunii «Экспертиза» al Radioului Sputnik Moldova:

«Вы кто такие? Я вообще не понимаю, как человек, который не читает и не изучает Евангелии может управлять государством? А сегодня управляют такие люди нашей страной, к сожалению. Вот так оно произошло. Я надеюсь, что наш народ летом вышвырнет вот этих вот безбожников из власти.»

«И у нас вот такая же ситуация. Госпожа Санду, как человек, который ничего не имеет общего с церковью и далёкая от Бога, как человек, который я уверен «Отче наш» не знает, ей должны смс-кой прислать на телефон тогда она почитает. Да, Андрей, вот где-то это вызывает улыбку, а на самом деле это страшно. Повторюсь, руководитель который не читал Евангелии и не изучает Евангелии не имеет право управлять государством. Это моё личное мнение, и я не претендую на истину последней инстанции, но убеждён что только так можно управлять страной, и они церковью стараются по возможностям, а возможности у них большие разделять, натравливать и используются гнусные методы.»⁷⁸

În opinia acestuia, practicarea religiei creștine trebuie să fie o cerință obligatorie pentru orice persoană care își dorește să fie președintele Republicii Moldova sau să dețină o funcție de conducere în Guvern. Această afirmație în sine reprezintă o justificarea a limitării drepturilor electorale, precum și a dreptului de a participa la viața politică pe criteriul de „religie sau convingeri religioase” atât a creștinilor nepracticanți, dar și ai celor care împărtășesc o altă religie, decât cea creștină sau nu împărtășesc una.

Și discursurile de ură pe criteriile de „orientare sexuală” și „identitate de gen” au fost parte a strategiilor electorale. De cele mai multe ori, aceste discursuri au fost combinate cu informații false sau trunchiate pentru a alimenta frici și pentru a stârni panică în rândul electoratului pe fonul unei atmosfere agitate determinată de lipsa previzibilității privind criza energetică și criza de securitate. De exemplu, Vasile Bolea, candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova din partea Blocului politic „Victorie”, deputat în cadrul Parlamentului Republicii Moldova și membru al Biroului Politic al partidului politic „Partidul Renaștere” a utilizat în mai multe rânduri discursuri homofobe. Acesta, în cadrul unei înregistrări video, plecând de la așa numitul subiect

⁷⁶ Vladimir Voronin, [Briefing de presă](#) privind decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a demersului deputaților de a verifica constituționalitatea prevederilor articolului 135, alineatul (2) din Codul electoral, precum și decizia Parlamentului privind data alegerilor Președintelui Republicii Moldova, 18 septembrie 2024, min.: 01:46, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁷⁷ Radio Europa Liberă, [Știre](#) „Pe agendă | Motive etice, motive pecuniare: continuă migrația bisericilor la Mitropolia Basarabiei”, 12 februarie 2024, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

⁷⁸ Vladimir Odnostalko, [Emisiunea "Экспертиза"](#), Radio Sputnik Moldova, 6 noiembrie 2024, min.: 50:03 și min.: 51:29, ultima accesare: 16 ianuarie 2025.

al „propagandei LGBT în școli” a justificat necesitatea limitării drepturilor persoanelor LGBT. Altfel spus, în opinia lui Vasile Bolea, recunoașterea drepturilor persoanelor LGBT se poate întâmpla prin transpunerea legislației europene în legislația națională. Iată de ce, acesta a îndemnat la acțiune proprii urmăritori și cetățeni ai Republicii Moldova: „Eu cred că cu aceste tendințe negative trebuie să luptăm” / „să facem un front comun împotriva acestor tendințe negative” / „să nu admitem ca viitoarea noastră generație a cetățenilor acestei țări să fie spurcați de către această propagandă LGBT”.

„Dar vorbind despre această propagandă LGBT, care devine tot mai agresivă și mai agresivă, eu vreau să mă întorc la ceea ce se va întâmpla în data de 20 octombrie, mai bine zis, eu vreau să mă întorc la referendumul constituțional, care prevede că legislația, acordurile, toate directivele europene, dacă vom admite această modificare la Constituție, vor fi obligatorii nouă cetățenilor Republicii Moldova către executare și ele vor fi mai presus decât legislația noastră națională, chiar mai presus decât Constituția. Iată, prin acest mijloc, prin acest procedeu, pe viitor sunt convins că această propagandă LGBT va fi, va deveni o normă în Republica Moldova și va fi legiferată prin regulile care sunt instituite la nivelul Uniunii Europene în acest domeniu și prin faptul că noi vom accepta la referendum asemenea modificări care după aceasta vor fi și regulă în Republica Moldova. Eu cred că cu aceste tendințe negative trebuie să luptăm. [...] Propunerea cu care vin față de cetățenii Republicii Moldova. Haideți împreună să facem un front comun împotriva acestor tendințe negative care deja vedem că, pătrund în societatea noastră, vedem cum acești ambasadori ai Uniunii Europene sau a țărilor membre ale Uniunii Europene de fapt devin și ambasadori ai LGBT-ului. Să nu admitem ca viitoarea noastră generație a cetățenilor acestei țări să fie spurcați de către această propagandă LGBT care este tot mai agresivă și mai agresivă.”⁷⁹

Și Tudor Ulianoschi, competitor electoral, ex-ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (2018-2019) a generat discursuri homofobe. În cadrul unei conferințe de presă din 21 august 2024, transmisă și prin intermediul contului personal din rețeaua de socializare Facebook, Tudor Ulianoschi, a declarat:

„Într-o Moldovă normală și demnă nu vom permite niciodată ca în școli sau în spațiu public să expunem copiii noștri periculoasei propagande de gen. O Moldovă normală este o Moldovă a unei familii normale, a unei familii tradiționale, al tatălui și al mamei, nu al părintelui 1 sau a părintelui 2. A fetițelor, a băieților, a bunicului și bunicii; a botezului, a căsătoriei, a bisericii și a tainei sfintei împărtășanii.”⁸⁰

Pe de o parte, Tudor Ulianoschi a promovat prejudecăți homofobe, iar pe de altă parte a instigat la discriminare împotriva persoanelor LGBTQI+, justificând acest lucru prin dorința de a proteja și/sau promova convingerile religioase și de a „proteja” copiii. De altfel, un alt discurs homofob a fost transmis de către Tudor Ulianoschi, în calitatea sa de competitor electoral, și în cadrul evenimentului de lansare a campaniei electorale.⁸¹

Mesaje antagoniste și intolerante, dar și discursuri de ură au fost identificate și în programele electorale ale patru din cei 11 competitori electorali înregistrați: Andrei Năstase⁸², Renato

⁷⁹ Vasile Bolea, [Mesaj video](#), Facebook, 25 septembrie 2024, min.: 01:53, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

⁸⁰ Tudor Ulianoschi, [Conferință de presă](#) privind crearea grupului de inițiativă pentru desemnarea și susținerea candidaturii pentru funcția de președinte al Republicii Moldova, Facebook, min.: 17:25, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

⁸¹ Tudor Ulianoschi, [Eveniment de lansare](#) a campaniei electorale a candidatului la funcția de Președinte al Republicii Moldova, 29 septembrie 2024, min.: 33:40, ultima accesare: 16 octombrie 2024.

⁸² Andrei Năstase, [Program electoral](#), alegeri prezidențiale din 20 octombrie 2024, pag. 2, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

Usatîi⁸³, Tudor Ulianoschi⁸⁴ și Victoria Furtună⁸⁵. Discursul antagonist s-a referit la valorilor „tradiționale” vs. valorile „netradiționale” și „familia tradițională” vs. „familia netradițională” și a fost utilizat de Andrei Năstase, Tudor Ulianoschi și Victoria Furtună. Unele programe electorale au inclus și mesaje homofobe (programul electoral al lui Tudor Ulianoschi și Renato Usatîi), a se vedea Figura 18.

Figura 18. Mesaje antagoniste, intolerante și discurs de ură în programe electorale (capturi de ecran)

Publicitate electorală, achitată din fondul electoral a candidatului independent la funcția de președinte al R. M., Andrei Năstase, în alegerile din 20 octombrie 2024, conform ordinului de plată nr. 15 din data de 03.10.2024. Tiraj 5.000 ex., tipărit la Davesim - Com SRL.

Discursul de ură și intoleranța îndreptată împotriva competitorilor electorali și a politicienilor

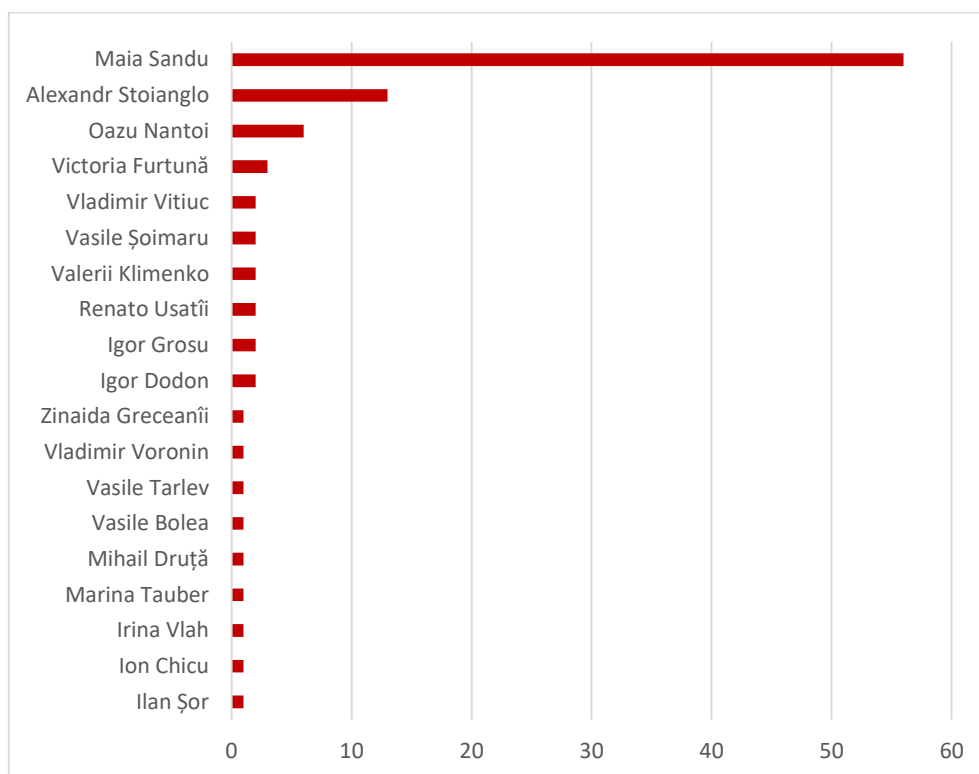
Competitorii electorali și/sau politicienii devin la rândul lor ținta discursurilor de ură, nu doar pe criteriul de „afiliere politică” sau „opinie politică”, dar și în baza altor criterii care îi identifică ca parte a unui grup social. Exact ca în cazul altor grupuri vizate de discursul de ură, competitorii electorali, politicienii, membrii și simpatizanții partidelor politice sunt ținta discursurilor de ură care stigmatizează, instigă la discriminare sau violență. În alegerile prezidențiale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2024 și a RRC din 20 octombrie 2024, competitorii electorali și politicienii cel mai des vizați de discursul de ură au fost: Maia Sandu (56 de cazuri), Alexandr Stoianoglo (13 cazuri) și Oazu Nantoi (6 cazuri), a se vedea Figura 19.

⁸³ Renato Usatîi, [Program electoral](#), alegeri prezidențiale din 20 octombrie 2024, pag. 3, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

⁸⁴ Tudor Ulianoschi, [Program electorale](#), alegeri prezidențiale din 20 octombrie 2024, pag. 2, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

⁸⁵ Victoria Furtună, [Program electoral](#), alegeri prezidențiale din 20 octombrie 2024, pag. 1, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

Figura 19. Competitorii electorali și politicienii care au fost vizați de discursul de ură

Un exemplu de instigare la acțiuni violente pe criteriul de „apartenență politică” este mesajul publicat în contul personal de Facebook de către Mihail Vlah, consilierul bașcanei Unității Teritoriale Administrative Găgăuzia și activist politic. În versiunea sa inițială, prin mesajul publicat, Mihail Vlah justifica și incita la lichidarea politicienilor Igor Dodon și Maia Sandu. Mesajul a fost editat de trei ori (a se vedea Figura 20), iar în versiunea sa finală, Mihail Vlah a susținut că cei doi politicieni, considerați a fi „un dușman real și deschis” («реальный и открытый враг») trebuie eliminați cu „mătură populară” («убирать народной метлой»). De altfel, pentru prima oară reacția autorităților față de un astfel de discurs a fost una promptă. Mihail Vlah a fost reținut pentru 72 de ore de către ofițerii Direcției combaterea criminalității organizate și ai Direcției urmărire penală din cadrul INI al IGP, în comun cu procurorii Procuraturii pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale⁸⁶. Conform datelor prezentate de STI și PG, în perioada de monitorizare, nu au fost pornite dosare penale privind instigarea la acțiuni violente pe motive de prejudecată (a se vedea secțiunea „Reacțiile autorităților”, pag. 14).

«Друзья, всех с праздником. Желаю здоровья крепкого, мира и благополучия. Учитывая, что сегодня у социалистов будет происходить небольшой, но громкий митинг в Кишинёве, где они будут митинговать «против Санду». Моё обращение к Додону. Согласен с Иваном Кику, вы с PAS являетесь одной частью нынешнего режима власти. Ваш альянс PSRM-PAS уничтожил практически нашу страну. Вам пора уходить вместе с ними. Также обращаюсь к соотечественникам с большой просьбой и призывом больше не верить этим врунам в лице Додона и его сателлитов. Потому что Санду реальный и открытый враг нашего народа, а Додон закрытый. Поэтому их обоих надо убирать народной метлой!»⁸⁷

⁸⁶ Inspectoratul General al Poliției, [Comunicat de presă](#) din 9 noiembrie 2024, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

⁸⁷ Mihail Vlah, [mesaj public](#), Facebook, 8 noiembrie 2024, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

Figura 20. Capturi de ecran al postărilor editate de către Mihail Vlah

Notă: Mesajul publicat de către Mihail Vlah, în cele trei etape de editare a ultimei propoziții.

Un discurs care dezumanizează și justifică violența față de politicienii și membrii PAS a fost lansat de către Renato Usatîi, candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova, ex-consilier municipal în primăria municipiului (mun.) Bălți, ex-primar al mun. Bălți (2015-2018) și președintele partidului politic „Partidul Nostru” (PN). În cadrul unui interviu online, publicat pe propriul canal de YouTube a afirmat:

«Короче (n.tr.: pe scurt), ei деаму ну мαι сунт сектă (PAS), еи просто (n.tr.: pur și simplu) сунт касă де небунџ. Еи, џнцă о датă, фără дихлофоз (n.tr.: insecticid) еу ну șтиу cum о сă сцăпăм ноџ де дънșџ. Цă șтиџ cum џн сат цънд апăреау ла копџ пăдучџ џџ дăдеау цу dust (n. tr.: insecticid organoclorurat), аџеа требу сă даџ șџ dust, șџ тройной одеколон (n. tr.: apă de colonie) șџ желательнo (n. tr.: de dorit) дупă аста сă мαι рџџ șџ ниște химџџ (n. tr.: produse chimice). џнџелегџ? Șџ еу аста ну глумесц, астеа деџа сунт ниște аберăџџ.»⁸⁸

Un discurs de ură pe criteriul de „origine etnică” a fost publicat de Vasile Sinigur pe contul personal de Facebook. Discursul acestuia reprezintă instigare la discriminare în mod indirect prin promovarea stereotipurilor și prejudecăților îndreptat împotriva lui Alexandru Stoianoglo, candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova și susținut de PSRM, membru al grupului etnic găgăuz. În același timp, mesajul este îndreptat și împotriva întregului grup etnic descris ca fiind „profesional pe furat și pe amăgit” și „de neîncredere”. Discursul lui Vasile Sinigur are și elementele unui discurs antagonist, prin care grupul etnic găgăuz se află în conflict cu poporul „dac român”. Vasile Sinigur transmite acest discurs, fiind îmbrăcat într-un tricou pe care apare harta României Mari, iar în mijlocul ei apare imaginea lui Ion Antonescu⁸⁹. Aceste imagini sunt însoțite de textul „Ion Antonescu Erou Național. Ostași vă ordon treceți Prutul.” (a se vedea Figura 21).

⁸⁸ Renato Usatîi, [Emisiunea online](#) „Online! Puterea e în adevăr 38!”, YouTube, 1 septembrie 2024, min.: 24:13, ultima accesare: 11 septembrie 2024.

⁸⁹ Ion Antonescu a fost judecat și găsit vinovat pentru crime de război de Tribunalul Poporului din București, sentința nr. 17/17 mai 1946.

„E un pericol ca să devină președinte de naționalitate găgăuză. Știți că am trăit printre dânșii, ei sunt profesional pe furat și pe amăgit. Aiștea oameni îs de neîncredere găgăuții. Dacă câștigă un găgăuz tăți funcțiile de stat vor fi al lor și vor fura bani din buget din tăți, prin tăți metodele. Catastrofă oameni bună să devină un găgăuz președinte.

[...] Găgăuzul cum se naște și începe a vorbi, el merge contra noastră. Contra poporului nostru, națiunii noastre, a dacilor români.

[...] Moldovenii plătesc tribut la Transnistria și plătesc minoritățile găgăuze tribut 350 de milioane anual, plătesc ca să-i întărească pe găgăuzi ca să meargă împotriva noastră. Da de ce nu stimează găguzuzii poporul dac român, poporul care trăiește aici care îi consideră ruso-moldoveni, fără limbă, de ce?”⁹⁰

Figura 21. Captură de ecran al materialului video publicat de către utilizatorul Vasile Sinigur

Discursul sexist a vizat atât competitorile electorale, cât și competitorii electorali. În unele cazuri acest tip de discurs a luat forme mai agresive, dar de cele mai multe ori, s-a manifestat prin promovare de stereotipuri și prejudecăți de gen.

Un exemplu de promovare a violenței față de femei în politică a fost identificat în Telegram. O imagine în care apare un obiect ce se aseamănă cu un morman de lemne așezate sub forma unui rug este însoțit de următorul text:

«Возле Port Mall появился странный объект. Неужели ведьму сжигать будут? Так, место выбрано неправильно. WTF?! Подсказываем, двигать нужно по адресу: бульвар Штефана чел Маре, 154 (адresa Președinției Republicii Moldova).»⁹¹

Vladimir Voronin, în cadrul unui interviu, a promovat ideea conform căreia o femeie necăsătorită și fără copii nu reprezintă un „interes” și din această cauză este o persoană rece care nu poate să înțeleagă problemele societății. Altfel spus, Maia Sandu împotriva căreia este îndreptat acest mesaj, nu este o persoană pregătită să fie președinte pentru că la peste 50 de ani, este celibatară și nu are copii. Vladimir Voronin face uz de stereotipuri bine încetățenite în societatea

⁹⁰ Vasile Sinigur, [declarație video](#), Facebook, 1 septembrie 2024, min.: 00:20, min.: 01:17 și min.: 02:27, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

⁹¹ Necunoscut, [Postare](#), WTF Moldova, Telegram, 23 octombrie 2024, ultima accesare: 29 octombrie 2024.

moldovenească care se referă la vârsta femeii, statutul civil, comportamentul emoțional etc. Acest discurs reflectă, de fapt, așteptările tradiționale legate de rolul unei femei în societate.

«Потом опять эти же силы, сплотились и способствовали тому что Майю Санду избрать президентом. Абсолютно неподготовленный человек, даже в личном плане она не представляет никакого интереса, за 50 лет уже, перешла уже на шестой десяток лет, ни тебе семьи, ни тебе детей, ни тебе никого. Она не понимает нужды людей, не понимает нужды семей, которые имеют маленьких детей, она не понимает нужды ветеранов, потому что она свою маму отправила в Америку, купила ей там квартиру, мама живет в Америке, квартира, всё как положено. [...] Она не чувствует душой, не чувствует сердцем эту боль...»⁹²

Și Victoria Furtună, candidată independentă pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, a fost vizată de discursul sexist. Acesta a fost generat de către Andrei Bolocan, jurnalist, în cadrul emisiunii online „Internetu Grăiește”. Materialul de agitație electorală al acesteia cu mesajul „Voi acoperi microcreditele populației” și aspectul fizic al Victoriei Furtună au devenit subiecte glumelor sexiste. Deși în cadrul emisiunii participau trei jurnaliști, doar Nata Albot, la un moment dat, a oprit șirul afirmațiilor sexiste după ce până în acel moment a susținut discuția.

- Nata Albot:** „Nu, eu vreau Victoria Furtună să plătească toate micro-creditele moldovenilor. Dar vrei s-o arăți dacă tot ne-am oprit la micro-credite?”
- Andrei Bolocan:** „Dar în afară de micro-credite. Dacă, de exemplu, Victoria Furtună ar avea un panou unde scrie: „Vreau să măresc toate micro-penisurile.” Așa, da, eu, personal, chiar m-aș apropia.”
- Nata Albot:** „Te-ai înscrie? Eu aș fi de acord.”
- Andrei Bolocan:** [...] „Băi, dacă sincer, apropo de frumusețe. Da, dar în acest moment, parca-i vrea să-ți stingă nu doar micro-creditul. Da, îi urât, îi urât”
- Nata Albot:** „Da tu ai zis că ai vrea să-ți mai prelungească deadline-ul.”
- Andrei Bolocan:** „Enlarger (n. tr. Mărire) penis. Era așa slogan”
- Nata Albot:** „Okay, anyway (n. tr. Bine, oricum), eu nu-s de acord să facem glume pe teama asta.”
- Andrei Bolocan:** „Enlarger Europe eu am vrut să zic.”⁹³

Ion Chicu, candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova din partea partidului politic „Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei”, a fost și el vizat de discursul sexist care a luat forma unui meme⁹⁴ (a se vedea Figura 22). Acesta a fost publicat de un utilizator Facebook, cu numele Yuri-Ion Apostolov. Ion Chicu a fost asociat cu prestatoarele sexului comercial, stând culcat pe un pat și având pe fundal imaginea lui Vladimir Putin, președintele Federației Ruse, sub forma unei icoane. Imaginea, în mod indirect, vizează femeile, prezentate ca fiind cele care nu au onoare și sunt ușurate.

Figura 22. Captură de ecran al mesajului publicat de către utilizatorul Yuri-Ion Apostolov

⁹² Vladimir Voronin, [discurs public](#), Interviu RO Diaspora, YouTube, 23 septembrie 2024, min.: 24:10, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

⁹³ Andrei Bolocan, [Emisiunea](#) „Internetu Grăiește”, YouTube, 10 septembrie 2024, min.: 56:36 și min.: 59:03, ultima accesare: 17 ianuarie 2025.

⁹⁴ Yuri_Ion Apostolov, [Meme](#), Facebook, 25 septembrie 2024, ultima accesare: 18 ianuarie 2025.

Din numărul total de partide politice⁹⁵ și competitori electorali, un competitor electoral (Alexandr Stoianoglo) și două partide politice (PSRM și PAS) au utilizat mecanismele naționale de protecție împotriva discursului de ură și/sau a instigării la discriminare. Maia Sandu, competitoră electorală și Președinta Republicii Moldova în exercițiu la acel moment, a transmis mai multe mesaje prin care a îndemnat societatea să păstreze unitatea și buna înțelegere⁹⁶, iar politicienii să își folosească vocea pentru a încuraja respectul față de fiecare cetățean⁹⁷. Partidul politic „Partidul Mișcarea Alternativă Națională” a solicitat instituțiilor abilitate „să întreprindă măsuri ferme și eficiente pentru prevenirea și combaterea coruperii alegătorilor și utilizării discursurilor de ură, inclusiv prin aplicarea sancțiunilor prevăzute de lege”⁹⁸.

Discursul de ură și intoleranța îndreptată împotriva altor grupuri

LGBTQI+

Din 2018 până în prezent, discursul de ură îndreptat împotriva persoanelor LGBTQI+ nu s-a redus ca intensitate, iar unele campanii electorale s-au construit, având ca țintă persoanele LGBTQI+ în mod direct. În același timp, discursul homofob se regăsește și în asocierile negative cu grupul LGBTQI+ a unor politicieni/competitori electorali sau întreținerea presupunerilor precum că un politician sau o politiciană ar face parte din acest grup. Pe de altă parte, discursurile de frică susținute prin alimentarea fricilor legate de aceste persoane și discursurile homofobe care s-au referit la promovarea de prejudecăți pe criteriul de „orientare sexuală” sau „identitate de gen”, incitarea la discriminare împotriva acestora au făcut parte atât din campania electorală pentru alegerile prezidențiale, cât și din cea pentru RRC.

De exemplu, Marina Tauber, deputată în Parlamentul Republicii Moldova și secretara executivă a Blocului politic „Victorie”, a promovat limitarea drepturilor persoanelor LGBT, prin intermediul canalului de Telegram:

”93 la sută din populația țării noastre sunt creștini ortodocși. Anume din acest motiv, după cum se pare, promisiunea șefului blocului „Victorie” Ilan Șor de a adopta o lege privind interzicerea totală a propagandei LGBT și a atentărilor la credință a avut o rezonanță atât de largă în rândul moldovenilor.”⁹⁹

Conceptul de „propagandă LGBT” este utilizat în spațiul public din Republica Moldova încă din anul 2018, când în cadrul Congresului Mondial al Familiilor, Igor Dodon, ex-președintele Republicii Moldova (2016-2020), sub egida căruia a fost organizat evenimentul, a propus scoaterea în afara legii a oricărei manifestări LGBT¹⁰⁰ și cele care încalcă normele morale. La șapte ani distanță, această inițiativă a fost preluată de un grup de deputați neafiliați, printre care și Marina Tauber, care au propus un proiect de lege cu acțiuni de instituționalizare a homofobiei (a se vedea secțiunea „Evoluții la nivel național”, pp. 12-13).

⁹⁵ Pe data de 21 noiembrie 2024, Asociația Promo-LEX a trimis o cerere de acces la informație către 59 de partide politice. Dintre acestea, doar trei partide politice au trimis răspuns: PSRM, PN și Partidul Acțiunii Comune „Congresul Civic”.

⁹⁶ Maia Sandu, [Mesaj public](#) din 24 octombrie 2024, ultima accesare: 18 ianuarie 2025.

⁹⁷ Maia Sandu, [Mesaj public](#) din 5 noiembrie 2024, ultima accesare: 18 ianuarie 2025.

⁹⁸ Partidul politic „Mișcarea Alternativă Națională”, [Comunicat de presă](#) din 6 noiembrie 2024, ultima accesare: 18 ianuarie 2025.

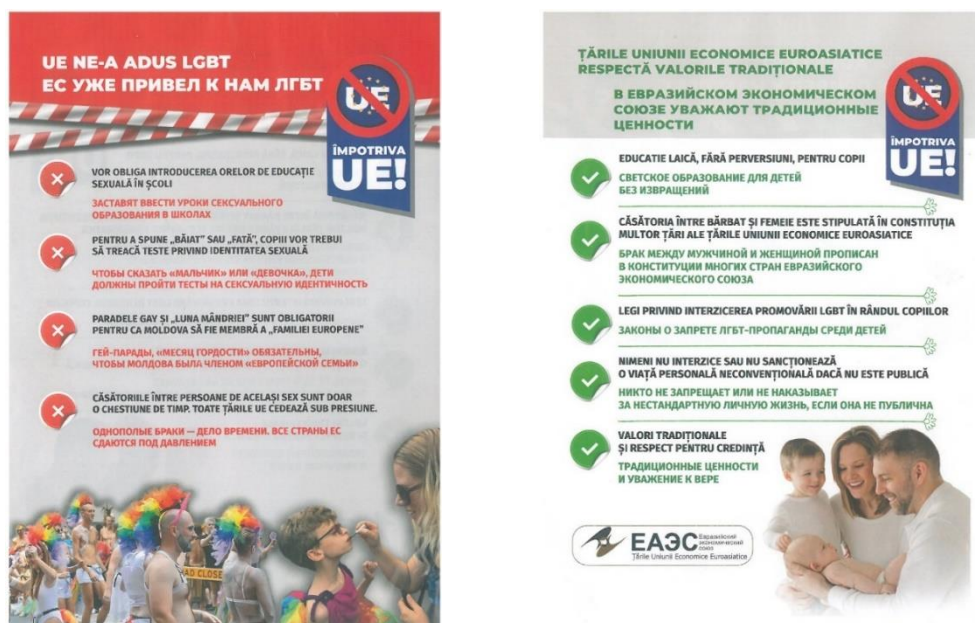
⁹⁹ Marina Tauber, [mesaj public](#), Telegram, ultima accesare: 9 septembrie 2024.

¹⁰⁰ Asociația Promo-LEX, [Raport de monitorizare](#), Congresul Mondial al Familiilor. Discursul de ură, instigare la discriminare și alte forme de promovare publică a intoleranței, 2018, pag. 11, ultima accesare: 18 ianuarie 2025.

În general, prin conceptul de „propagandă LGBT” se are în vedere drepturile persoanelor LGBT, legile și politicile statului în acest sens, standardele internaționale și evenimentele publice legate de promovarea acestora (marșuri, festivaluri etc.). De cele mai multe ori, acest concept este utilizat pe de o parte, pentru a justifica nevoia așa numitei „luptă” pentru protejarea valorilor tradiționale, iar pe de altă parte, acceptarea unui grup și recunoașterea drepturilor membrilor acestuia sunt prezentate ca fiind o „problemă” sau un „risc” pentru societate. Acest lucru se întâmplă atât în context politic, cât și în context religios și face parte dintr-un discurs general antagonist (Occidentul decadent vs. Rusia – protecția valorilor ortodoxe; valorile europene vs. valorile tradiționale). În cadrul campaniei electorale pentru RRC, combaterea „propagandei LGBT” a fost unul dintre argumentele opțiunii „Nu”, transformând astfel mesajul electoral într-unul care justifică marginalizarea unui grup sau excluderea acestuia prin neacceptarea lui.

De exemplu, într-un material răspândit în spațiul public, dar care nu conține informații despre tiraj și comanditar, se face trimitere la „valorile tradiționale” ale statelor Uniunii Economice Euroasiatice și „valorile netradiționale” ale Uniunii Europene, cum ar fi: „paradele gay și „luna mândriei” sunt obligatorii pentru ca Moldova să fie membră a „familiei europene” vs. „Nimeni nu interzice sau nu sancționează o viață personală neconvențională dacă nu este publică” (a se vedea Figura 23). În contextul datelor Indexului distanței sociale elaborat de Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare¹⁰¹ care arată că 65% din populație nu ar fi gata să accepte persoanele LGBTQI+ în calitate de colegi sau vecini, astfel de mesaje contribuie la crearea unui mediu ostil pentru aceste persoane.

Figura 23. Material de agitație electorală (sursă necunoscută)

Un discurs care promovează prejudecăți pe criteriul de „orientare sexuală” și „identitate de gen” și care alimentează fricile sociale, a fost generat de către Mihail Vlah. În canalul său de Telegram, Mihail Vlah a scris:

«Ну, что дорогие молдавские родители и их друзья. Вы готовы в такую Европу через насильственную пропаганду сексуальных ЛГБТ отношений в школах и университетах? Вы готовы в нашей стране к официальной смене пола и отказа от мамы и папы, переходу к

¹⁰¹ Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, [Indexul distanței sociale](#), anul 2024, pag. 6, ultima accesare: 18 ianuarie 2025.

родитель-1 и родитель-2. Готовы? Православная Молдавия к содержанию уходит от своих семенных ценностей и это огромный ущерб в адрес целого поколения нашего народа ...»¹⁰²

Deși mesajul lui Mihail Vlah nu instigă la ură, discriminare sau violență împotriva persoanelor LGBTQI+, acesta face uz de prejudecăți homofobe și manipulează pentru a alimenta fricile sociale în raport cu acest grup. Expresia «насильственная пропаганда сексуальных ЛГБТ отношений в школах и университетах» induce ideea precum că „propaganda LGBT” este impusă cu forța în instituțiile școlare și universitare. Și afirmația «официальная смена пола и отказа от мамы и папы, переходу к родитель-1 и родитель-2» manipulează opinia publică, promovând prejudecăți homofobe. În primul rând, afirmația este una antagonistă, în care familiile „tradiționale” sunt în pericol din cauza „propagandei LGBT”. În al doilea rând, această afirmație manipulează, creând impresia că la nivel național există o astfel de politică, ceea ce poate crea o stare de frică și ostilitate față de persoanele LGBTQI+. Și nu în ultimul rând, afirmația «это огромный ущерб в адрес целого поколения нашего народа» induce ideea „pericolului” pentru întreaga societate. Acest „pericol” este determinat de existența și drepturile persoanelor LGBTQI+ care în sine „aduc daune întregii societăți”.

Un mesaj care, de asemenea, a promovat prejudecăți față de persoanele LGBTQI+ și a manipulat opinia publică, inclusiv prin alimentarea fricilor sociale, a fost generat de către Alexei Lungu. În canalul său de Telegram, acesta a publicat un fragment din cadrul unei emisiuni online de la MD24, canalul de YouTube al căreia a fost șters, fiind activ doar canalul de Telegram. În cadrul acestei emisiuni, Alexei Lungu a afirmat:

«Они не говорят открыто, что в бюллетене написано: согласны ли вы, чтобы Конституция Республики Молдова была изменена?» Это прецедент, вы это уже обсуждали. Прецедент, после которого не только мы будем называть своих мам и пап родитель 1, родитель 2. Она заставит раз в год ходить на гей-парады вместе с ЛГБТ людьми. После изменения конституции 63 ОПГшников из Парламента изменят так Конституцию, что нужно будет иметь в каждом городе Республики Молдова по бару или по кафешке для геев и лесбиянок. У нас так изменят Конституцию, что нам покажется, что мы при так называемом захвате государства, то мы еще жили как в раю. Пусть люди откроют глаза и поймут, что на сегодняшний день ОПГ ПАС хочет сделать.»¹⁰³

Centrul de Informații „GENDERDOC-M” și presa polonă¹⁰⁴ a atras atenția asupra faptului că persoanele LGBTQI+ au fost ținta unor încercări de manipulare cu scopul de a crea o imagine falsă a drepturilor acestor persoane în Republica Moldova odată ce opțiunea „Da” va prevala în opțiunile votanților la RRC. Astfel, persoane LGBT din afara Republicii Moldova erau invitate, în favoarea unei sume de bani, să călătorească în Moldova și să se plimbe pe străzile orașelor. Acest fapt ar fi creat falsa impresie în societate, precum că după aderare la Uniunea Europeană, străzile orașelor și satelor din Moldova vor fi pline de homosexuali.

Grupuri etnice

Numărul cazurilor de discurs de ură îndreptate împotriva persoanelor care aparțin unui grup etnic a crescut în perioada monitorizată. Pe fundalul declarațiilor politice și electorale cu privire la dubla cetățenie a unor competitori electorali, a utilizării unor subiecte politico-istorice în mod speculativ fără dovezi (anexarea Moldovei de România, asimilarea moldovenilor de către români), a unei moșteniri etnice și lingvistice din perioada Uniunii Sovietice fără moștenirea

¹⁰² Mihail Vlah, [mesaj public](#), Telegram, 14 noiembrie 2024, ultima accesare: 20 ianuarie 2025.

¹⁰³ Alexei Lungu, [Mesaj public](#), Emisiune online, MD24, fragment publicat în canalul personal de Telegram, 18 octombrie 2024, min.: 00:25, ultima accesare: 20 ianuarie 2025.

¹⁰⁴ Today Newspaper, [Articolul](#) „«We are looking for over the top gays» Russia staged a provocation in Molodva involving LGBTQ communities” din 3 noiembrie 2024, ultima accesare: 20 ianuarie 2025.

tradiției de protejare a identității culturale și lingvistice, a lipsei unei înțelegeri publice a războiului din 1992 etc. orice trimitere manipulativă sau negativă la aspecte etnice, lingvistice, culturale etc., în perioada electorală din toamna anului trecut, au creat un spațiu favorabil promovării și susținerii mesajelor intolerante și rasiste.

Un caz de instigare la violență, publicat în rețelele de socializare, conform declarației autorului¹⁰⁵, în anul 2023, a fost republicat de alte surse și a devenit viral în mediul online, fiind prezentat ca un mesaj al unui susținător al candidatei Maia Sandu și al PAS. Acest material nu este disponibil pe conturile autorului, însă a fost distribuit de cel puțin opt surse, în special în Telegram, și a fost vizualizat de peste 39 de mii de ori. Partidul politic „Partidul Acțiune și Solidaritate” a publicat un mesaj prin care a condamnat mesajele de ură¹⁰⁶.

„...eu să fiu președinte măcar pe o săptămână, deci aș impune poporului din Republica Moldova, aș impune un test obligatoriu format din vreo 30-40 de întrebări din diferite domenii precum limba română, istorie, geografie, logică, matematică, da, și toți aiștea care iau mai puțin de 60-70 de procente să șibă împușcați în cap pentru că altfel cum curățim Republica Moldova de toți moldoboi, altfel nu-i posibil. Dar dacă așteptăm să moară generațiile iestea despre care am vorbit anterior, avem mult timp de așteptat pentru că aiștea au mai făcut copchii și copchii lora tot așa «Băi, că înainte era ghine. Iaca mie mâca ni-o zîs, tîca ni-o zîs. Cu rușii? Cu rușii trăiem ghini». Deci aiștea trebuie împușcați în cap numai că... altfel rămânem degradați încă vreo 200 - 300 de ani.”¹⁰⁷

În cadrul unei conferințe de presă, transmisă prin intermediul contului de YouTube al PCRМ, Vladimir Voronin a alimentat fricile sociale și a asociat prezența românilor (reprezențați prin jandarmii români) cu un pericol pentru suveranitatea și identitatea moldovenilor. Deși mesajul lui Vladimir Voronin nu instigă în mod direct, el utilizează frica de influența/prezența românească ca factor de justificare a acțiunilor politice și mobilizare electorală.

«Однако вот так, такая у нас так сказать ситуация. Поэтому идёт еще дополнительная проверка и подсчет голосов и получилось 50/50. Это не означает что поддержали мы этот путь который изменения в конституции, потому что мы не знаем что они изменят завтра в конституции. Будут по той же европейской схеме идти лекалом, дорожки, или что-то другое придумают. Или мы завтра проснёмся с румынскими жандармами у двери, что мы уже так сказать составной частью Румынии. Мы не знаем о чем, поэтому мы, наша партия так боролась за то чтобы было сказано нет на референдуме.”¹⁰⁸

Un discurs al Victoriei Furtună care ar fi trebuit să fie unul de susținere a candidatului Alexandr Stoianoglo pentru cel de-al doilea tur de scrutin al alegerilor prezidențiale, s-a transformat într-un mesaj xenofob și rasist.

„[...] doresc ca țara noastră să fie condusă de moldoveni, nu de români, și nici de servicii străine secrete.”

„probabil Stoianoglo promite ceva ce poate nu vă place vouă, susținătorilor mei, dar care cel puțin, nu ne conduce către conflict armat și nu ne vinde pe bucăți unor oameni complet străini nouă.”

„Alegeți pacea, oameni buni, nu alegeți războiul. Alegeți dezvoltarea, nu alegeți prăpastia datoriiilor. Alegeți pe ai noștri, nu alegeți străinii, alegeți țara și pământul nostru, nu Bruxelles-ul.”¹⁰⁹

¹⁰⁵ Daniel Catruc, [Declarație video](#), Facebook, ultima accesare: 29 octombrie 2024.

¹⁰⁶ Partidul politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”, [Mesaj public](#) din 22 octombrie 2024, ultima accesare: 20 ianuarie 2025.

¹⁰⁷ Daniel Catruc, [Material video](#), Telegram, min.: 00:24, ultima accesare: 29 octombrie 2024.

¹⁰⁸ Vladimir Vornin, [declarație publică](#), Conferință de presă din 22 octombrie 2024, min.: 11:05, ultima accesare: 20 ianuarie 2025.

¹⁰⁹ Victoria Furtună, [mesaj video](#), Facebook, min.: 01:28 și min.: 02:46, ultima accesare: 20 ianuarie 2025.

Un discurs antagonist, de această dată între moldoveni vs. grupuri etnice/lingvistice, dar și discurs de justificare a intoleranței a fost publicat de un formator de opinie, Marin Andoni, pe contul personal de Facebook.

„Marin nu dezbină. Între timp ei: Ne vând țara, ne impun să vorbim limba lor, îl cheamă pe Putin, cumpără alegători, ne aleg viitorul, ne trimit în România, ne numesc LGBT, ne umilesc, ne numesc președinta cu cuvinte înjositoare, s-au autoproclamat diferite regiuni a țării, noi nu putem alege președinții lor, ei au dreptul la a nostru, banii europeni merg în regiunile lor dar îl sfințesc pe Putin etc., etc., etc. Noi ca struții ne ascundem ca să nu dezbinăm. Unde este demnitatea noastră? Niciodată nu vom ajunge sus până singuri nu ne vom iubi. Dar hai să nu dezbinăm. Hai să fim terpile (n. tr. răbdători).”¹¹⁰

Impactul acestor mesaje, transmise de lideri politici, competitori electorali sau formatori de opinie se pot vedea din mesajele publicate, afișate sau transmise în mediul online sau în spațiul public de către membri ai societății, fie din poziția de utilizatori online, fie de participant la evenimente publice etc. De exemplu, o participantă, în cadrul unui protest organizat de PSRM, a avut o pancartă (a se vedea Figura 24) cu următorul mesaj:

«Вставай, страна огромная! Вставай на смертный бой! С фашистко румынской силой темною, Гейроповской ордой и желтой чумой и Майкою Сандой»¹¹¹

Figura 24. Captură de ecran – protest organizat de partidul politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”

Mesajul protestatarii a fost adaptat după versurile cântecului „Războiul Sfânt” scris de Vasile Lebedev-Kumaci, în anul 1941. Acesta era cântat de către soldații sovietici care au luptat în al Doilea Război Mondial. Astfel, instigarea la violență este îndreptată împotriva a trei grupuri: „românii fasciști”, persoanele LGBT și a membrilor și/sau susținătorilor politicii partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate” văzute ca un dușman împotriva cărora poporul trebuie să lupte până la moarte.

În perioada campaniei electorale, în spațiul online au apărut mai multe înregistrări video cu presupuse acte de violență electorală în baza criteriului de „apartenență politică”, „opinie politică” combinat cu criteriile de „origine etnică” și „limba”. În unele cazuri, existența motivului de prejudecată a fost mult mai evident. De exemplu, într-un material video publicat în Telegram, se înțelege că în orașul Anenii Noi, în stradă, în apropierea unui cort al susținătorilor PSRM, un trecător care fie a fost abordat de către unul dintre susținătorii lui Alexandr Stoianoglo (pentru agitație electorală), fie s-a aflat în trecere și a fost deranjat de activitatea acestora, a recurs la amenințare. Bărbatul s-a apropiat nepermis de mult, într-un mod agresiv, de femeia care făcea

¹¹⁰ Marin Andornii, [mesaj public](#), Facebook, 7 noiembrie 2024, ultima accesare: 20 ianuarie 2025.

¹¹¹ Protestatară, identitate necunoscută, [mesaj public](#), Protest în legătură cu contestarea rezultatelor turului doi al alegerilor prezidențiale, transmis prin intermediul contului de Facebook a PSRM, 8 noiembrie 2024, min.: 57:10, ultima accesare: 20 ianuarie 2025.

agitație electorală în limba rusă și căreia i-a adresat amenințarea. Un alt bărbat a intervenit și l-a îndepărtat.

„Чемодан, вокзал, Россия, нахуй. Eu sunt pe pământul meu acasă, oaie, tu nici limba nu o știi, tu nici limba nu o știi, nici limba nu o știi... Băi, eu vin și-i dau focul. Iau benzină și vin să-i dau focul.”¹¹²

Figura 25. Captură de ecran al materialului publicat în contul de Facebook, Diaspora Republicii Moldova

Același mesaj «Чемодан, вокзал, Россия!» (n.tr. Valiza, gara, Rusia!) a fost identificat și în alte materiale online publicate în contextul campaniei electorale. De exemplu, pe pagina „Diaspora Republicii Moldova”, urmărită de 40 de mii de persoane, a fost publicată o imagine cu Igor Dodon, ex-președintele Republicii Moldova (2016-2020) și președintele PSRM (a se vedea Figura 25). Acesta apare încălecat pe o bucată de țevă, îmbrăcat în haine tradiționale rusești, iar în spatele lui apare un picior încălțat într-o ciubotă, pe talpa căreia apare tricolorul românesc. Mesajul care însoțește imaginea este: «Если мучит ностальгия, чемодан, вокзал, Россия!»¹¹³ (Dacă te chinuie nostalgia, valiza, gara, Rusia!). Imaginea a fost distribuit de 240

de ori.

De altfel, atât înainte de 20 octombrie 2024, cât și după turul I al alegerilor prezidențiale, în spațiul public au fost promovate diverse stereotipuri și prejudecăți în raport cu grupurile etnice: romi, evrei și găgăuzi:

„Găgăuzii de natura lor sunt trădători și hoți. Să nu aveți în ei încredere niciodată.”¹¹⁴

«Только нам она напоминает цыганку, которая пытается на улице разводить людей на деньги? Достань из кошелька, зажми в кулачке, а я возле него пошепчу. А если ты этого не сделаешь - то замуж не выйдешь.»¹¹⁵

„Un evreu nișiodată nu o să facă ceva pentru voi, el o să facă numai pentru dânsu (n. tr. Ilan Șor).”¹¹⁶

„[...] un moldovean adevărat niciodată nu votează un găgăuz. Găgăuz înseamnă trădător de țară.”¹¹⁷

Discursul de ură la TV și în media online

Conform datelor monitorizării, în 64 de cazuri media a provocat, a contribuit sau a amplificat discursul de ură. Aceasta reprezintă 26% din numărul total de cazuri identificate, cu 4% mai puțin

¹¹² Necunoscut, [mesaj public](#), Telegram, 30 octombrie 2024, ultima accesare: 20 ianuarie 2025.

¹¹³ Necunoscut, [mesaj public](#), Diaspora Republicii Moldova, Facebook, 8 octombrie 2024, ultima accesare: 20 ianuarie 2025.

¹¹⁴ Iura Dascălu Popovici, [Postare](#), Facebook, 15 octombrie 2024, ultima accesare: 20 ianuarie 2025.

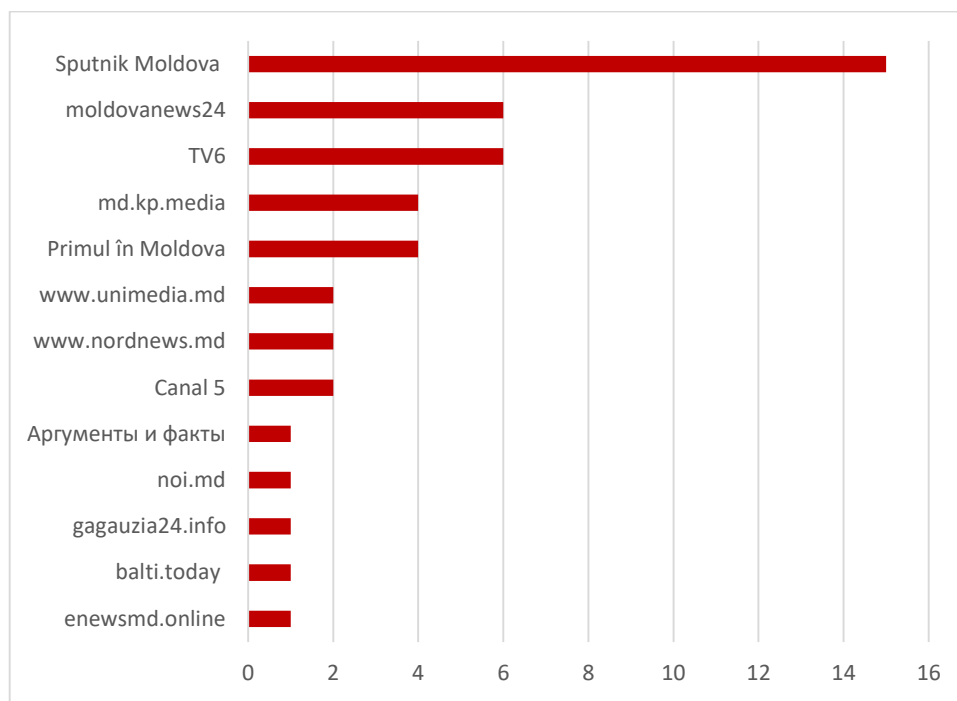
¹¹⁵ Necunoscut, [Postare](#), WTF Moldova, Telegram, 24 octombrie 2024, ultima accesare: 21 ianuarie 2025.

¹¹⁶ Marin Andonii, [LIVE](#), TikTok, 10 octombrie 2024, ultima accesare: 10 octombrie 2024.

¹¹⁷ Radu Dutcovici, [LIVE](#): Radu Dutcovici despre rezultatele alegerilor, Facebook, 21 octombrie 2024, min.: 07:51, ultima accesare: 21 ianuarie 2025.

față de alegerile prezidențiale din 2020. Cele mai multe cazuri de discurs de ură au fost identificate în cadrul emisiunilor de la Radio Sputnik Moldova, transmise în contul acestuia din rețeaua de socializare, VKontakte (15 cazuri), a se vedea Figura 26.

Figura 26. Numărul cazurilor de discurs de ură identificat în media online

Site-ul de știri www.sputnik.md a fost blocat prin Ordinul nr. 13¹¹⁸ din 26 februarie 2022 al directorului SIS, în temeiul Dispoziției nr. 1¹¹⁹ din 24.02.2022 a CSE. În 2023, Sputnik Moldova transmitea emisiunile online și știrile prin intermediul Facebook și Telegram. În 2024, Sputnik Moldova și-a publicat emisiunile doar în rețeaua VKontakte, iar fragmente din acestea și știri a continuat să le publice în Telegram. Din martie 2022 până în ianuarie 2025, numărul de urmăritori al canalului de Telegram al Sputnik Moldova a crescut cu 18 532 de mii de persoane. TV6, Primul în Moldova și Canal 5¹²⁰, în lipsa licenței de emisie sau a actelor permise, au continuat să transmită știri și emisiuni în mediul online, prin intermediul canalelor de YouTube, Telegram și Facebook.

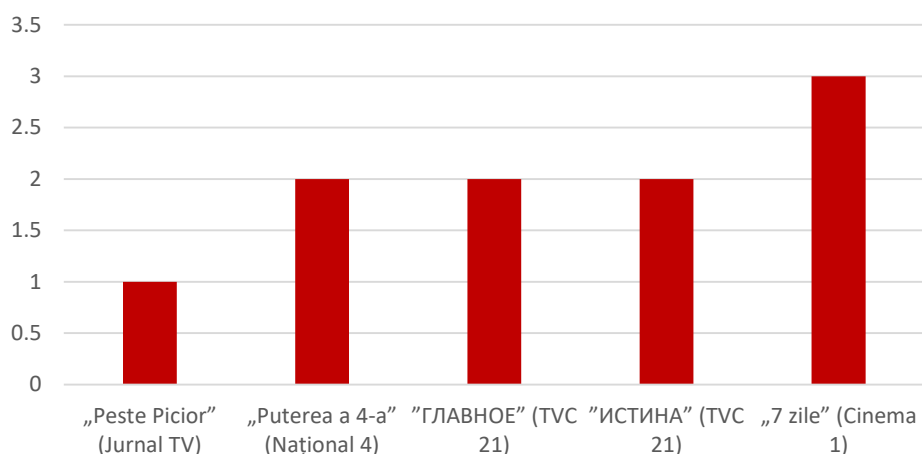
Toate cele 10 cazuri de discurs de ură identificate la TV (a se vedea Figura 27) au avut loc în cadrul emisiunilor. În majoritatea cazurilor (șase cazuri), moderatorii nu au reacționat: Gheorghe Gonța (Național 4), Rodica Cravcenco (Cinema 1), Andrei Negruța, Dimitri Negruța și Nina Dimoglo (TVC 21). Doar în două cazuri, moderatorii au intervenit pentru a opri discursul de ură sau alte forme de promovare a intoleranței: Cătălin Lungu (Jurnal TV) și Rodica Cravcenco (Cinema 1). În alte două cazuri, moderatorii au provocat discursul de ură sau alte forme de intoleranță: Gheorghe Gonța (Național 4) și Rodica Cravcenco (Cinema 1).

¹¹⁸ Serviciul de Informații și Securitate, [Ordinul nr. 13](#) din 26 februarie 2022, ultima accesare: 21 ianuarie 2024.

¹¹⁹ Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, [Dispoziția nr. 1](#) din 24 februarie 2022, ultima accesare: 21 ianuarie 2024.

¹²⁰ Consiliul pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională, [Proces-Verbal nr. 4](#) din 20 martie 2024, ultima accesare: 21 ianuarie 2025.

Figura 27. Numărul cazurilor de discurs de ură identificat la TV

În perioada de monitorizare, au fost identificate trei cazuri în care furnizorii de servicii media audiovizuale au solicitat competitorilor electorali să ajusteze materialele de agitație electorală în vederea evitării potențialelor cazuri de violare a prevederilor Regulamentului privind reflectarea alegerilor de către instituțiile mass-media. În cazul Teleradio-Moldova, Renato Usatîi, competitor electoral din partea PN, și PCRM, participant la RRC cu opțiunea „Nu”, au depus sesizări în adresa CA. Un al treilea caz a vizat materialul de agitație electorală al competitorului electoral, Alexandr Stoianoglo. Furnizorul media „REFORMA ART” S.R.L. (Jurnal TV) a refuzat inițial difuzarea materialului de agitație electorală. După ce s-a constatat că materialul trimis spre publicare de către Alexandr Stoianoglo nu conține afirmațiile care, în opinia Jurnal TV, nu respectau Regulamentul CEC, materialul a fost publicat¹²¹.

¹²¹ www.agora.md, [Stire](#) „Un spot electoral al lui Stoianoglo, refuzat la Jurnal TV. Nu a trecut cenzura sau depășește limitele” din 4 octombrie 2024, ultima accesare: 22 ianuarie 2025.

CONCLUZII ȘI CONSTATĂRI

În timp ce APCE a adoptat două rezoluții cu privire la nevoia de dezvoltare a politicii zero-toleranță față de discursul de ură îndreptat împotriva persoanelor LGBTI de către statele membre, politicile publice de la nivel național nu au fost suficiente pentru a reduce din intensitate discursul homofob în contextul alegerilor din 2024.

În martie și octombrie 2024, APCE a adoptat Rezoluția nr. 2543 (2024) cu privire la libertatea de exprimare și libertatea de asociere a persoanelor LGBTI din Europa și Rezoluția nr. 2576 (2024) cu privire la prevenirea și combaterea violenței și discriminării împotriva femeilor lesbiene, bisexuale și queer din Europa. Din cei cinci reprezentanți ai Republicii Moldova în APCE¹²², niciunul nu a participat la adoptarea acestora¹²³. CA și CEC și-au îmbunătățit politicile interne pentru a preveni discursul de ură în perioada electorală. Teleradio-Moldova a recomandat unui competitor electoral să excludă sintagma „...eu sunt împotriva propagandei LGBT în școli” din materialul de agitație electorală trimis spre difuzare pentru a evita violarea Regulamentului CEC. Cu toate acestea, în campania electorală din toamna anului trecut, al doilea cel mai des vizat de discurs de ură a fost grupul reprezentat de persoanele LGBTIQ+ (57 de cazuri din 244 de cazuri identificate). Un grup de deputați au înregistrat proiectul de lege nr. 186 din 18 iunie 2024 care își propune să instituționalizeze discriminarea persoanelor LGBTIQ+. Aproximativ 45% (109 cazuri) din numărul total de cazuri identificate au fost generate de către competitori electorali și/sau politicieni. În 56 de cazuri, autorii discursului de ură au fost persoane care fie sunt deputați în Parlamentul Republicii Moldova, fie sunt primari, viceprimari sau consilieri în administrația publică locală.

Numărul plângerilor privind discursul de ură a scăzut comparativ cu alegerile locale generale din 2023, iar numărul autosesizărilor este ne semnificativ în comparație cu numărul cazurilor identificate de societatea civilă.

Alegerile prezidențiale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2024 și RRC din 20 octombrie 2024 au reprezentat al doilea scrutin electoral care se desfășoară într-un cadrul legal național care sancționează utilizarea discursului de ură și/sau instigării la discriminare în perioadele electorale. Cu toate acestea, numărul plângerilor în adresa autorităților publice este în scădere față de alegerile locale generale din 2023. Inspectoratul General al Poliției a înregistrat o singură plângere și o singură autosesizare privind presupusa încălcare a prevederilor art. 52, alin. (3) CC. În același timp, Centrul de Informare „GENDERDOC-M” a trimis spre informare IGP 10 cazuri de discurs de ură îndreptate împotriva persoanelor LGBTIQ+ din 16 identificate și analizate. Promo-LEX a publicat în rapoartele intermediare ale Misiunii de Observare date despre 19 cazuri de discurs de ură cu un nivel mai înalt de gravitate.

Unele sesizări ale competitorilor electorali care s-au referit în mod expres sau adițional la presupuse mesaje de ură au fost adresate altor instituții decât cele cu atribuții de sancționare.

Alexandr Stoianoglo a depus o plângere pentru presupuse acte de discurs de ură și instigare la discriminare în adresa PG, deși aceste acte sunt sancționate de CC (art. 52, alin. (3) CC), iar autoritatea competentă este IGP. Reprezentantul candidatului electoral, Alexandr Stoianoglo a depus două contestații în adresa CEC care s-au referit inclusiv la presupuse mesaje de ură, solicitând CEC să remită MAI contestația pentru a fi analizate prin prisma art. 52, alin. (3) CC.

¹²² [Reprezentanții](#) Republicii Moldova în Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei: Ion Groza (președinte, reprezentantul Frațiunii Partidul Acțiune și Solidaritate), Vlad Batrîncea (membru, reprezentantul Frațiunii Blocul Comuniștilor și Socialiștilor), Adrian Cheptonar (membru, reprezentantul Frațiunii Partidul Acțiune și Solidaritate), Natalia Davidovici (membră, reprezentanta Frațiunii Partidul Acțiune și Solidaritate) și Adela Răileanu (membră, reprezentanta Frațiunii Blocul Comuniștilor și Socialiștilor).

¹²³ [Rezultatele votului](#) APCE pe marginea Rezoluției nr. 2543 (2024) și [rezultatele votului](#) APCE pe marginea Rezoluției nr. 2576 (2024), ultima accesare: 23 ianuarie 2025.

Reprezentanta PAS a făcut trimitere, în sesizarea sa către CEC, la conținut de ură, însă obiectul acesteia a fost verificarea acțiunilor prin prisma finanțării campaniei electorale. Grigore Novac a adresat o interpelare OAP cu privire la problema discursului de ură și a violenței electorale, dar nu a depus plângeri către IGP și PG. Renato Usatîi a depus o plângere la CA privind solicitarea Teleradio-Moldova de a exclude sintagma „... eu sunt împotriva propagandei LGBT în școli” din materialul de agitație electorală trimisă spre difuzare. Renato Usatîi a făcut trimitere la prevederile Regulamentului privind reflectarea alegerilor de către instituțiile mass-media (pct. 40), precum și ale Codului electoral (art. 70, alin. (4)). Pe de altă parte, acest lucru arată că la doi ani distanță de la intrarea în vigoare a prevederilor cu privire la discursul de ură și instigare la discriminare, competitorii electorali fie nu cunosc prevederile cadrului legal, fie le omit cu intenție.

Serviciul de Informații și Securitate nu asigură transparența hotărârilor de blocare a anumitor surse de informare, în ciuda modificărilor aduse Legii privind prevenirea și combaterea criminalității informatice.

În perioada de monitorizare, au fost blocate 18 pagini web. Serviciul de Informații și Securitate nu a publicat nicio hotărâre în acest sens, a omis să răspundă la întrebarea privind această acțiune din cererea de acces la informație trimisă de Promo-LEX și nu a informat public despre o astfel de hotărâre. Lipsa de transparență și argumentare, face imposibil de stabilit dacă aceste pagini web au răspândit discurs de ură în contextul alegerilor prezidențiale și RRC. În același timp, după adoptarea modificărilor la Legea nr. 20 din 3 februarie 2009 privind prevenirea și combaterea criminalității informatice care a intrat în vigoare în noiembrie 2024, principiile emiterii ordinului de sistare a accesului la o pagină web sau de eliminare a conținutului la sursă sunt, printre altele: proporționalitatea, informarea despre motivele sistării accesului și despre căile de atac.

Din 2018, tendința privind vârsta și sexul persoanelor care utilizează cel mai des discursul de ură rămâne neschimbată. Bărbații și persoanele cu vârsta cuprinsă între 35-50 de ani folosesc mai des discursul de ură, preponderent prin intermediul rețelelor de socializare și aplicațiile mobile.

Discursul de ură este folosit, preponderent de către persoanele de sex masculin (162 de cazuri) și cele cu vârsta cuprinsă între 35-50 de ani (97 de cazuri). În același timp, a crescut numărul persoanelor cu vârsta mai mare de 50 de ani care au făcut uz de acest tip de discurs (58 de cazuri). Persoanele cu vârsta mai mare de 50 de ani au fost mai des ținta discursului de ură. În comparație cu perioada 2018-2019, în contextul alegerilor din toamna anului trecut, discursul de ură a fost răspândit, în special, prin intermediul rețelelor de socializare (75 de cazuri) și aplicațiile mobile (78 de cazuri).

Criteriile „sănătate” și „opinie” au urcat în topul caracteristicilor ce au stat cel mai des la baza discursurilor de ură care au vizat, în principal, competitorii electorali, politicienii, membrii și susținătorii partidelor politice, persoanele LGBTQI+ și femeile.

Pentru prima oară, din 2018, criteriul „opinie” a devansat criteriile „sex”, „gen”, „orientare sexuală” și „identitate de gen”. Acest criteriu s-a regăsit în cazurile de discurs de ură sau alte forme de manifestare a intoleranței față de persoanele cu o altă opinie politică. Criteriul „sănătate” a fost în lista primelor patru criterii care au stat cel mai des la baza discursurilor de ură în anul 2018, în contextul mai multor evenimente publice (alegerile locale noi din 20 mai 2018, desfășurarea marșului „Fără Frică” și marcarea celor 100 de ani de la Marea Unire). Acest criteriu a revenit în topul listei, în perioada electorală pentru alegerile locale generale din 2023 și s-a menținut și în contextul alegerilor prezidențiale și a RRC din 2024. Pe de altă parte, persoanele LGBTQI+ (57 de cazuri) și femeile (54 de cazuri) continuă să fie printre cel mai des vizate de discurs de ură, prin promovarea de prejudecăți și stereotipuri homofobe și de gen, prin discursuri homofobe și sexiste, justificarea și instigarea la discriminare și/sau violență.

A crescut numărul cazurilor de discurs de ură îndreptate împotriva grupurilor etnice.

Comparativ cu alegerile prezidențiale din 2020, numărul cazurilor de discurs de ură îndreptate împotriva a trei grupuri etnice a crescut: românii/vorbitorii de română, rușii/vorbitorii de rusă și găgăuzii/vorbitorii de găgăuză. Dacă în alegerile prezidențiale din 2020, au fost identificate între unul și trei cazuri îndreptate împotriva acestor grupuri, în alegerile prezidențiale din 2024 și a RRC, numărul a crescut. De exemplu, în cazul românilor/vorbitorilor de română acesta a ajuns la 12 cazuri.

Instigarea la discriminare rămâne parte a strategiilor de campanie electorală atât pentru alegerile prezidențiale, cât și pentru RRC.

Din 2018 până în prezent, discursul de ură îndreptat împotriva persoanelor LGBTQI+ nu s-a redus ca intensitate, iar unele campanii electorale s-au construit, având ca țintă persoanele LGBTQI+ în mod direct. În același timp, promovarea neasumării respectării și neacceptării persoanelor LGBTQI+ este parte din retorica electorală a reprezentanților diverselor partide politice, în special cele de stânga și de centru – stânga.

În perioada electorală, competitorii electorali și politicienii sunt printre autorii și țintele discursului de ură.

În perioada de monitorizare, competitorii electorali și/sau politicienii care au utilizat cel mai des discursul de ură au fost Vladimir Voronin (17 cazuri), Alexei Lungu (12 cazuri) și Vasile Bolea (9 cazuri). Printre cei care au fost vizați într-un număr mai mare de discursurile de ură au fost Maia Sandu (56 de cazuri), Alexandr Stoianoglo (13 cazuri) și Oazu Nantoi (șase cazuri). Discursul de ură împotriva acestora a avut și forme cu un nivel înalt de gravitate. De exemplu, au fost identificate cazuri de justificare și/sau instigare la acțiuni violente, cu lichidare fizică, a anumitor politicieni și competitori electorali.

Rețelele de socializare și aplicațiile mobile sunt „refugiul” instituțiilor media ale căror pagini web au fost blocate sau ale căror licențe au fost suspendate, sau actele permissive au fost retrase.

În perioada de monitorizare, cele mai multe cazuri de discurs de ură în media online au fost fie răspândite, fie generate în/de Sputnik Moldova (15 cazuri) și TV6 (șase cazuri). Site-ul de știri www.sputnik.md a fost blocat în 2022. Dacă în 2023, Sputnik Moldova transmitea emisiunile online și știrile prin intermediul Facebook și Telegram, în 2024, acesta și-a publicat emisiunile doar în rețeaua VKontakte, iar fragmente din acestea și știri au continuat să fie publicate în Telegram. Din martie 2022 până în ianuarie 2025, numărul de urmăritori al canalului de Telegram al Sputnik Moldova a crescut cu 18 532 de mii de persoane. TV6 a continuat să transmită știri și emisiuni în mediul online, prin intermediul canalelor de Telegram și Facebook.

RECOMANDĂRI

Acest capitol cuprinde recomandări specifice formulate în adresa instituțiilor și autorităților cu atribuții în domeniul prevenirii și sancționării discursului de ură, dar și în adresa altor actori relevanți, reieșind din analiza și datele monitorizării.

Guvernul Republicii Moldova

1. Să elaboreze o strategie complexă pentru prevenirea și combaterea discursului de ură cu implicarea organelor de drept și a altor instituții relevante (de exemplu, IGP, PG, CA, CpE) pentru a facilita urmărirea contravențională și penală a discursului de ură și perfecționarea mecanismelor de sancționare a acestuia.
2. Să dezvolte și să implementeze periodic campanii de sensibilizare și de informare cu privire la discursul de ură și consecințele acestuia la nivel național, în mediul online și offline, cu implicarea tuturor actorilor instituționali relevanți (IGP, PG, MMPS, MEC etc.), autorităților de drepturile omului (CpE și OAP), organizații ale societății civile și instituții mass-media.

Inspectoratul General al Poliției

1. Să ajusteze Banca centrală de date a SIA „RICC” de STI al MAI prin includerea unor indici și câmpuri noi pentru cauzele contravenționale conform art. 52, alin. (3) CC pentru a permite astfel colectarea datelor dezagregate cu privire la discursul de ură și/sau instigare la discriminare pe motive de prejudecată.
2. Să realizeze activități periodice de instruire pentru polițiști privind discursul de ură și/sau instigare la discriminare, precum și alte forme de manifestare a intoleranței în vederea aplicării eficiente a prevederilor contravenționale cu privire la discursul de ură.
3. Să promoveze mecanismul existent de sesizare a IGP cu privire la cazurile de discurs de ură și/sau instigare la discriminare, conform prevederilor CC, în rândul publicului larg, pe parcursul întregului an și în special înainte și în timpul campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 2025.
4. Să aplice mecanismul de autosesizare în raport cu cazurile de discurs de ură identificate de organizațiile ale societății civile și publicate în spațiul public, și documentarea acestora conform procedurilor interne.

Consiliul Audiovizualului

1. Să dezvolte în continuare mecanismul intern de monitorizare a discursului care incită la ură în media audiovizuală, prin colectarea datelor dezagregate.
2. Să realizeze, în continuare, activități periodice de instruire pentru membri și angajați privind identificarea cazurilor de discurs care incită la ură, instigare la discriminare sau alte forme de manifestare a intoleranței.

Serviciul de Informații și Securitate

Să publice toate ordinele de sistare a accesului la paginile web însoțite de motivarea deciziei și referințe la prevederile legale aplicate.

Competitorii electorali, politicienii și partidele politice

1. Să utilizeze mecanismele naționale de sancționare a discursului de ură de fiecare dată când sunt vizați de un astfel de discurs.
2. Să realizeze activități periodice de instruire pentru membrii de partid, în special pentru cei care sunt desemnați candidați pentru funcții electivă și comunicatori cu privire la discursul de ură, sexism, rasism, homofobie și alte forme de manifestare a intoleranței.

Mass-media

1. Portalurile de știri și instituțiile media să includă în politicile și programele interne norme care condamnă și exclud discursul de ură din activitatea mediatică a acestora.
2. Portalurile de știri să adopte mecanisme clare și eficiente de gestionare a comentariilor pentru a evita promovarea discursului de ură, inclusiv în conturile lor din rețelele de socializare și/sau aplicațiile mobile.

BIBLIOGRAFIE

1. Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, Rezoluția 2543 (2024) cu privire la libertatea de exprimare și libertatea de asociere a persoanelor LGBTI din Europa din 17 aprilie 2024, <https://pace.coe.int/en/files/33413/html>
2. Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, Rezoluția 2576 (2024) cu privire la prevenirea și combaterea violenței și discriminării împotriva femeilor lesbiene, bisexuale și queer din Europa din 13 septembrie 2024, <https://pace.coe.int/en/files/33902/html>
3. Asociația Promo-LEX, [Raport de monitorizare](https://promolex.md/discursul-de-ura-si-instigare-la-discriminare-in-spatiul-public-si-in-mass-media-din-republica-moldova-in-cadrul-perioadei-electorale-pentru-alegerile-locale-generale-din-5-19-noiembrie-2023/) „Discursul de ură și instigare la discriminare în spațiul public și în mass-media din Republica Moldova în cadrul perioadei electorale pentru alegerile locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, anul 2024, <https://promolex.md/discursul-de-ura-si-instigare-la-discriminare-in-spatiul-public-si-in-mass-media-din-republica-moldova-in-cadrul-perioadei-electorale-pentru-alegerile-locale-generale-din-5-19-noiembrie-2023/>
4. Asociația Promo-LEX, Raport de monitorizare, Congresul Mondial al Familiilor. Discursul de ură, instigare la discriminare și alte forme de promovare publică a intoleranței, 2018, https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/03/Raport-Promo-LEX_CMF_ro.pdf
5. Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, Indexul distanței sociale, anul 2024, https://progen.md/wp-content/uploads/2024/02/CPD_Distanta-sociala_2023.pdf
6. Cod nr. 325 din 8 decembrie 2022, Codul electoral, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144550&lang=ro
7. Cod nr. 985 din 18 aprilie 2022, Codul penal, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143535&lang=ro
8. Comisia Electorală Centrală, Consiliul Electoral al Circumscripției Electorale raionale Soroca nr. 29, Hotărâre nr. 11/4 din 9 octombrie 2024 cu privire la sesizarea Inspectoratului de Poliție, https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/Alegeri_preziden%C8%9Biale_2024/CECE%20II/29_Soroca/6_23%20septembrie/29_Soroca_HCECE%20nr_11_4.pdf
9. Comisia Electorală Centrală, Hotărâre nr. 2660 din 31.07.2024 cu privire la particularitățile reflectării în mass-media a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și referendumului republica constituțional din 20 octombrie 2024, https://a.cec.md/ro/cu-privire-la-particularitatile-reflectarii-in-mass-media-a-alegerilor-2751_110539.html
10. Comisia Electorală Centrală, Hotărâre nr. 3127 cu privire la sesizarea nr. CEC-10RR/1 din 14 octombrie 2024, https://a.cec.md/ro/cu-privire-la-sesizarea-nr-cec-10rr1-din-14-2751_111774.html
11. Comisia Electorală Centrală, Regulamentul privind modul de furnizare, distribuire și difuzare a publicității politice, electorale și a mesajelor de interes public, https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/1155_Regulamentul%20publicitate%20politica%20electorala.pdf
12. Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței, Raportul privind Republica Moldova, al șaselea ciclu de monitorizare, adoptat pe data de 2 iulie 2024, publicat pe data de 12 noiembrie 2024, <https://rm.coe.int/sixth-report-on-the-republic-of-moldova-translation-in-romanian-/1680b20f53>
13. Comisia pentru Situații Excepționale, Dispoziția nr. 54 din 16 decembrie 2022, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitia_cse_a_rm_nr.54_din_16.12.2022_r_0.pdf
14. Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, Dispoziția nr. 1 din 24 februarie 2022, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/dispozitia_cse_nr.1_24.02.2022.pdf

15. Consiliul pentru drepturile omului al Națiunilor Unite, Rezoluția A/HRC/56/L.12 cu privire la promovarea și protejarea tuturor drepturilor omului, drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale, inclusiv a dreptului la dezvoltare din 5 iulie 2024, <https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/g24/112/94/pdf/g2411294.pdf>
16. Consiliul pentru egalitate, Aviz consultativ din 24 octombrie 2024, https://egalitate.md/wp-content/uploads/2021/01/1953_Aviz_instigare.pdf
17. Consiliul pentru egalitate, Decizia din 24 octombrie 2024 privind cauza nr. 218/24, https://egalitate.md/wp-content/uploads/2021/01/218_24_decizie_inadmisibilitate_votat.pdf
18. Consiliul pentru egalitate, Decizia din 25 octombrie 2024 privind cauza nr. 229/24, https://egalitate.md/wp-content/uploads/2021/01/229_24_decizie_inadmisibilitate.pdf
19. Consiliul pentru egalitate, Decizia din 25 octombrie 2024 privind cauza nr. 230/24, https://egalitate.md/wp-content/uploads/2021/01/230_24_decizie_inadmisibilitate.pdf
20. Consiliul pentru egalitate, Decizia din 25 octombrie 2024 privind cauza nr. 234/24, https://egalitate.md/wp-content/uploads/2021/01/234_24_decizie_inadmisibilitate.pdf
21. Consiliul pentru egalitate, Decizia din 25 octombrie 2024 privind cauza nr. 233/24, https://egalitate.md/wp-content/uploads/2021/01/233_24_decizie_inadmisibilitate.pdf
22. Consiliul pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională, Proces-Verbal nr. 7 din 24 mai 2024, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/consiliul_174_2021_-_proces-verbal_nr._7_din_24.05.2024.pdf
23. Consiliul pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională, Proces-Verbal nr. 4 din 20 martie 2024, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/consiliul_174_2021_-_proces-verbal_nr._4_din_20.03.2024.pdf
24. Curtea Constituțională a Republicii Moldova, Hotărâre nr. 226e/2024 din 28 noiembrie 2024 cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor și la validarea mandatului de Președinte al Republicii Moldova, https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_25_2024_226e_2024_rou.pdf
25. Curtea Constituțională a Republicii Moldova, Hotărârea nr. 10 din 19.06.2023 privind controlul constituționalității Partidului Politic „Șor”, <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=828&l=ro>
26. Curtea Constituțională a Republicii Moldova, Avizul nr. 1 din 16 aprilie 2024 privind proiectul de lege pentru modificarea Constituției prin referendum, <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=avize&docid=79&l=ro>
27. Legea 63 din 17.03.2022 cu privire la publicitate, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140663&lang=ro
28. Legea nr. 52 din 3 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman), https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141519&lang=ro
29. Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene, Directiva (UE) 2024/1385 privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice din 14 mai 2024, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401385
30. Parlamentul European, Rezoluția P9_TA(2024)0044 referitoare la includerea discursului de incitare la ură și a infracțiunilor motivate de ură în lista infracțiunilor incriminate de UE din 18 ianuarie 2024, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0044_RO.pdf

31. Parlamentul Republicii Moldova, Comisia pentru drepturile omului și relații interetnice, Coraport din 17 iulie 2024, <https://parlament.md/material-details-md.nspx?param=ad66a0d8-5586-41c2-be4b-0517f23b6bbc>
32. Parlamentul Republicii Moldova, Proiect de lege nr. 186 din 18 iunie 2024 pentru aprobarea Concepției politicii naționale pentru păstrarea și consolidarea valorilor spirituale și morale tradiționale în Republica Moldova, <https://parlament.md/material-details-md.nspx?param=ad66a0d8-5586-41c2-be4b-0517f23b6bbc>
33. Parlamentul Republicii Moldova, Proiect de lege nr. 199 din 26 iunie 2024 pentru modificarea Legii nr. 20 din 3 februarie 2009 privind prevenirea și combaterea criminalității informatice, <https://www.parlament.md/material-details-md.nspx?param=e4895dd2-f3ba-4d80-a5eb-152cb2681e19>
34. Serviciul de Informații și Securitate, Ordinul nr. 13 din 26 februarie 2022, https://sis.md/sites/default/files/comunicate/fisiere/26.02_0.pdf

www.promolex.md,
str. Petru Movilă 23/13,
MD-2004, Chișinău, Moldova
e-mail: info@promolex.md

